Autograf Leopolda Czapińskiego (1838–1911).

Oprawiono w r. 1937.

Stolnikowie koronni i litewscy

Fałszerze historyi stolnikostwo koronne wywodzą od bardzo dawnych czasów: tak np. przytaczają Krystyna z Goraja, dziedzica Kraśnika, stolnikiem koronnym w r. 1290 (Pam. rel. moral. t. VIII str. 34). To pewna że stolnik, dapifer zjawia się na dworach książęcych po dyplomatach w r. 1178–1208; zastępca stolnika, podstoli, subdapifer, zjawia się później, w r. 1255–1259 (Lelewel. Pol. dz. i rz. jej t. IV str. 19). Urząd przecież koronny nastaje dopiero za Jagiellonów, ale gdy nie rozwinął się jeszcze zupełnie, tak samo jak cześnikostwo z podczaszostwem, tak długo stolnikostwo i podstolstwo plątają się nawzajem. Stolnika raz czytamy po dyplomatach podstolim, drugi raz podstolego stolnikiem. Tak idzie aż do czasów Stefana Batorego. Za Zygmunta III już idzie szereg stolników obok podstolich. Jednakże stolnikostwo jest w poniewierce; widać że go niepotrzeba było przy podstolstwie i dlatego może na chwilkę jaką zniknął całkiem ten urząd. To przynajmniej pewna, że go podnosi na nowo z pewną uroczystością Władysław IV. Kanclerz Albr. Stan. Radziwiłł albowiem rozpowiada w swoich Pamiętnikach, że stolnikostwo jako nowy koronny urząd, utworzył król ten dla swoich ulubieńców, a mianowicie dla Adama Kazanowskiego. Coś to rzeczywiście musiało być takiego, bo stolnikostwo nie ustawało w Litwie, a i przed samem wznowieniem urzędu był w Koronie Dapifer curiae Regni, Stolnik Nadworny koronny. Nadworni więc być ciągle mogli aż do Władysława IV. Od jego czasów z pewnością nastają wielcy, a ustają zupełnie nadworni. Możnaby

więc powiedzieć że tylko urząd posunął się wyżej, z nadwornego został koronnym. Ale długo jeszcze tak nie zajmował tego miejsca w hierarchii, które zajął później; z podstolego szło się zwykle na stolnika, a ze stolnika na krajczego i podczaszego, chociaż dwa te ostatnie urzędy później były wyższe od podstolstwa, niższe od stolnikostwa. Jednakże późno bardzo ten porządek się ustanowił. Jeszcze za Jana III. Stolnik postępuje na krajczego. Późniejsi stolnikowie posuwali się do senatu i to może powód, że zapomniano się dawnych stopni i że stolnikowie pierwszeństwo wzięli krajczym i podczaszym.

W epoce pierwszej więc mieszanina urzędów stolnikostwa z podstolstwem; byli wtenczas na urzędzie:

Stolnikowie nadworni.

1. **Floryan z Pacanowa** r. 1459. Stolnik nadworny, dapifer curiae nostrae w sierpniu 1459. (Cod. dipl. Kryt. t. II str. 519–522). Tenże wprzód, Floryan de Paczonów podstoli, subdapifer curie nostrae, z lipca 1456. (Tamże t. I str. 225 nr. 126 dpl.). Więc z podstolego na ten urząd postąpił. –

2. **Jan z Tarnowa**, dapifer curie nostrae, stolnik nadworny w sierpniu 1494. (Dodatek tygodniowy do gazety Lwowskiej 1853 nr. 58).

3 **Jan** herbu Łabędź, około r. 1526 (Niesiecki t. VI str. 183, świadczy że go czytał w Mss. Piotrkowskich).

4. **Mikołaj Cikowski** h. Radwan w r. 1547. według przywileju nadanego Lwowianom w Niesieckim t. III. str. 134 i w 1548, jak czytaliśmy w jednym z listów królewskich.

5 Gabryel Tarło h. Topor, starosta chełmski, structor mensae nostrae, więc stolnik na sejmie krakowskim w r. 1553 w marcu. Był na sejmie krakowskim stolnikiem 1553. (Metr. ks. 115). Dodatek tygodniowy do Gazety lwowskiej 1851. nr. 15).

Piotra herbu Szreniawa kładzie gdzieś Niesiecki pod r. 1575 Stolnikiem koronnym, ale mylnie, bo jak wiemy ze spisu podstolich, był ten Piotr Szreniawa subdapifer curie Regni, podstolim nadwornym kor. jeszcze w r. 1588 i sam Niesiecki VIII 472, wie o tym także.

6. Jan Jarzyna h. Trzaska, zwany Wodą, stolnikiem nadwornym, dapifer curie był pod Pskowem w r. 1581. (Metr. kor 123 fol 883). Porównać spisy podczaszych koronnych nr. 4ty. Paprocki. Herby Rycer. str. 342 wyd. Turow. zna osobę, nie urząd. –

7. Michał Moszyński h. Nałęcz, Stolnik nadworny za Zygmunta III (Niesiec. t VI str. 487)

8. Hieronim Dzierżek, w dyplomacie źle napisany Żerek, syn Krzysztofa cześnika królewskiego, stolnik nadworny w r. 1620. Wiemy o tem z przywileju królewskiego z d. 7 Maja 1620, którym pozwolono jest za jego zasługi ustąpić dla syna ze starostwa strumieckiego (Metr. kor. ks. 166 fol. 146).

9. Jerzy Ossoliński h. Topor. stolnik nadworny koronny Dapifer Curiae Regni w ostatnich latach panowania Zygmunta III. Sławny później w historyi naszej Kanclerz, ze stolnika posunął się na podskarbiego nadwornego kor. w kwietniu 1632. Ale jeszcze dapifer curie Regni przy podskarbstwie mianowany i starostą pilzneńskim 22 lutego 1633. (Metr. kor. księga 180 fol. 53). Był więc razem Podskarbim i stolnikiem aż do podniesienia urzędu. –

Stolnikowie wielcy koronni.

Albrycht Stanisł. Radziwiłł dwa razy o ustanowieniu stolnikostwa koronnego pisze w swoich Pamiętnikach (t. I str. 130 i 142). Pod grudniem 1630 pierwszy raz temi słowy rzecz wywodzi. „Janusz Radziwiłł syn hetmana pol. został podkomorzym lit., który urząd zagrzebiony, teraz wskrzesił król, według paktów, jako i stolnikostwo kor. i Obożnego w. ks. lit. urząd." Drugi raz pod lutym 1633 wspomina o wakansach, które król miał rozdać na sejmie koronac. Między wakansami były: „podkomorstwo kor. i nowo zawakowane litewskie po 60 latach, stolnikostwo koronne nowe, który urząd nigdy przedtem nie był w Koronie, itd." W tych słowach Radziwiłła zawiera się cała historya urzędu. Metryki tak dokładnej innych dostojności nie posiadamy. Widzimy że urząd wielki koronny przyszedł nam Koroniarzom przez naśladowanie Litwy. Król wtem chybił, że miejsca mu ściśle nie oznaczył w szeregu innych dostojności, zkąd zamęt, który kończy się dopiero w XVIII wieku, bo niewiadomo było jak szło starszeństwo. Później stolnik wysunął się nad krajczego i podczaszego. Tak więc do ostatnich chwil Rplitej przeciągała się formacya urzędów. – Szereg stolników kor. wiel. następujący:

1. **Adam Kazanowski** h. Grzymała, mianowany 10 lutego 1633 w Krakowie na sejmie koronac. (Pam. Albr. Stan. Radziw. t. I, 144). Niesiecki znał początki urzędu, bo pisząc o tym Kazanowskim, że był Stolnikiem kor. dodaje: „który honor dopiero w ten czas postanowiony w Polsce, on pierwszy na sobie piastował" (t. I str. 61) Syn Zygmunta podkomorzego kor., mąż Elżbiety Słuszczanki, potem Radziejowskiej. Stolnikiem był półtora

roku. Postąpił na podkomorzego kor. po ojcu swoim, 15 sierpnia 1634. (Później kasztel. sandom. i marszałek nadw. kor.)

2. Mikołaj Ostroróg h. nałęcz, z podstolego kor., którym był mianowany tego samego dnia co Kazanowski stolnikiem t.j. 10 lutego 1633 r. został po Kazanowskim także w półtora roku stolnikiem, 15 Sierpnia 1634 (Pam. Alb. St. Radz. I, 270) i listy Janusza Radziwiłła do Ojca Krzysztofa w Kotłubaja Życie Janusza Radziwiłła str. 245). Syn Jana wojewody pozn. i Katarzyny Mieleckiej hetmanówny wojewodzianki podolskiej. Daty tutaj podane niezawodne są, i dlatego wcześniejsze na uwagę niezasługują: jedna już pod d. 22 lutego 1633 r., druga w poniedziałek po św. Bartłomieju 1635 r. jeszcze nazywa go stolnikiem; w pierwszej otrzymał stwo kościańskie w drugiej ustąpił go (Krzysztofowi) Żegockiemu, podług Sigillat. Kanclerz Radziwiłł popełnił co do tego Ostroroga pod r. 1636 nieostrożną pomyłkę. Mówi (Pam. I 316), że w Kwietniu 1636 r. umarł Sieniawski stolnik kor. (nie pisze imienia jego) i że po nim król rozdawał wakanse. Nie powiedział jednak nic o naszym Ostrorogu gdzie się podział. Domyślamy się zbliżając z sobą i porównywając daty, że Kanclerz wplątał tutaj niepotrzebnie Mikołaja Sieniawskiego podczaszego kor., który rzeczywiście umarł 17 Kwiet. 1636 r. jak Starowolski świadczy w Monumenta Sarmatorum. Że o Sieniawskim podczaszym tutaj mowa, jest wskazówka i w Radziwille, bo stwo ratneńskie po nim wakowało. Właśnie podczaszy Sieniawski był stą ratneńskim. Tak więc usuwamy pomyłkę Radziwiłła i wykreślamy Sieniawskiego stolnika koronnego. Wypada z tego, że Ostroróg był stolnikiem lat dwa i postąpił na krajczego w. kor. w r. 1636.–

3. Piotr Daniłowicz h. sas, sta parczewski i krzemieniecki, z podstolego mianow. stolnikiem w Kwietniu 1636. Według wykazanej omyłki Radziwiłła, po Sieniawskim stolnikostwo

wziął podstoli, a podstolstwo Gębicki sta gniezn. w Kwietniu 1636 r. Podstolim był od r. 1634 Daniłowicz, więc jemu by wypadało brać stolnikostwo i tak było według wszelkich kombinacyi. Poprawiamy Radziwiłła tak: po Sieniawskim podczaszym wziął urząd krajczy (Jakób Sobieski), krajectwo wziął stolnik Ostroróg, stolnikostwo podstoli (Daniłowicz), na podstolstwo mianowany Gębicki. Porządek więc urzędowania Daniłowicza następny: od r. 1634 podstoli, od 1636 stolnik, od 1638 krajczy kor. (Podług tego poprawić potrzeba spisy poprzednie podstolich i krajczych. W postanowieniach sejmiku wołyńskiego przedsejmowego, w Łucku z d. 27 Stycznia 1638 r. czytamy: Za Wielmożnym jegomością panem Stolnikiem kor. mają uczynić prośbę swoją ponowie posłowie nasi, aby mytoz nowozbudowanego mostu na rzece Słuchocie pod miastem Janowem pozwolone było (Archiw Iwanyszewa. Cz. 2. t. I str. 243). Nazwisko Stolnika niewymienione, do Daniłowicza więc to się odnosi z pewnością. Ale czy to była prośba za urzędem, czy za osobą? Prędzej za osobą tylko. Postąpił na Krajczego kor 26 Marca 1638 r. Metr. ks 185 fol. 7)

4 Krzysztof Gębicki h. nowina z podstolego kor. mianow. Stolnikiem 26 marca 1638. (Metr. kor. ks 183 f. 12) Syn Jana podczaszego pozn. i Katarzyny Cieleckiej, brat biskupów Piotra, Jędrzeja i Jana. Kanclerz Radziwiłł nie wymieniając nazwiska o nim wspomina (I str. 406 i 431) pod r. 1639. Postąpił na Krajczego w. kor w r. 1645. Potem kasztelan poznański.

5. Piotr Opaliński z Bnina h. łodzia, z podstolego w. kor. Stolnik od r. 1645. Syn Piotra krajczego kor i Anny Zborowskiej kasztelanki gniezn. (Niesiecki VII, 112) Podkomorzym kaliskim i Stolnikiem kor podpisał elekcyą Jana Kazimierza (Vol. leg IV str. 214). Zapisany w przywileju

na str. 80 w dziełku: „Prawa i wolności dyssydentów." Stolnikiem w listopadzie 1649. Vol. leg. t. IV 295. Postąpił na podczaszego kor. w r. 1651. Później wda podlaski i halicki.—

6. **Wojciech Wessel** h. Rogala, jest Stolnikiem kor. w r. 1652, jak czytamy w Vol. leg. t. IV str. 362 i 374 na sejmie w lipcu. Razem sta różański, makowski i tykociński. Był wprzódy chorążym nadw. kor. Postąpił na krajczego kor. w r. 165... i umarł krajczym. W spisie krajczych nie zanotowaliśmy o nim że z chorąstwa posunął się na stolnikostwo. Zwiódł nas Niesiecki t. IX str. 283, który o stolnikostwie Wessla nic nie wiedział.—

7. **Andrzej Przyjemski** z Przyjmy h. Rawicz, stolnikiem kor. był już na sejmie w maju 1655, na którym wyznaczony z innemi do uspokojenia Ukrainy (Vol. leg. t. IV str. 499). Brat rodzony Krzysztofa Generała Artylerji kor. Z Obożnego kor. został Stolnikiem. Został kasztelanem lędzkim w r. 165... według Niesieckiego w tekście.

8. **Jan Klemens Branicki** h. gryf, z podstolego kor. stolnik w r. 1659. Na tem stanowisku w maju 1661 wyznaczony do zapłaty wojskom kor. (Vol. leg. t. IV str. 492). Sta chęciński. W tymże roku później Marszałek tryb. kor. 1661-1662. Syn Jana podkomorzego krak. i Wapowskiej kasztelanki przemyskiej. Postąpił na Marszałka nadw. kor. w czerwcu 1662 według dyaryusza Chrapowic. rękopism.

9 **Jan Wielopolski** h. Starykoń. Stolnikiem kor. mianowany w czerwcu 1662, jak świadczy Chrapowicki. Syn Jana wdy krak. Kilka lat był stolnikiem, r. 1668 (Vol. leg. IV, 1038) i 1669 (tamże V str. 30), na elekcyi Michała Korybuta. W r. 1666 d. 14 Lipca mianowany był ze stolnika krajczym (Metr. ks. 207 f. 74); bo to jeszcze podówczas wyższy stopień w hierarchii, ale nominacya ta oczywiście była „ad malam informationem Cancellariae," bo

ko Wacław Leszczyński był od r. 1658 krajczym aż do 1673. Stolnikiem na miejsce Wielopolskiego mianowany w lipcu 1666. był Jan Trach Zełęcki, towarzysz w kor. o tem dowiadujemy się z listów Jana Sobieskiego wydanych przez Helcla w II tomie Biblioteki Myszkowskiej str. 73. Sobieski pisze tam o nominacyach postanowionych, ale nieuprzywilejowanych jeszcze, widzimy jednak z Metryki, że Wielopolski miał już nawet i przywilej. Błąd kancellaryi lekkomyślnie rozdającej wakanse za życia uprzywilejowanych, wykrył się i Wielopolski był długo jeszcze Stolnikiem. Jednocześnie był generałem ziem krakowskiem i trzymał innych starostw wiele. Dopiero w 1677 za to że się ożenił z siostrą królowej Maryi Kazimiry, postąpił na <u>podkanclerzego kor.</u> (Załuski Epistolae t. I str. 694)

10. Rafał Leszczyński h. wieniawa, z podstolego kor. i sty wschowskiego mianowany stolnikiem 3. paździer. 1677 (Metr. kor. ks 212). Syn Bogusława podkanclerzego kor. i Anny Denhofówny wdzianki sieradzkiej, ojciec króla Stanisława. Postąpił na <u>krajczego kor.</u> r. 1677.

11 Aleksander Polanowski h. pobóg. mianowany stolnikiem w Gdańsku r. 1677. (Załus. Epist. I. 694), z chorążego sanockiego i pułkownika, towarzysz broni Stefana Czarnieckiego, i nawet z tego powodu kandydat do korony w r. 1669, według świadectwa Paska. Syn Jana podczaszego kaliskiego. Niesiecki t. VII str. 359. Stolnikiem pisze go Volumina legum t. V str. 552 pod r. 1678 i Komisarzem do Moskwy pod r. 1683 (Vol. leg. V. 687). Niesiecki w końcu pisze że „podobno był kasztelanem lubelskim po Parysie". Jeżeli jest w tem coś prawdy, mogło to być w r. 1672, przed nominacyą jeszcze na Stolnikostwo Polanowskiego, kiedy Feliks Parys przez króla Michała mianowany został wdą lubelskim, ale ponieważ była to nominacya znowu „ad malam informationem Cancellariae",

przeto i Parys i Połanowski się nie utrzymali, jakoż Parys o ile dotąd wiemy, umiera w r. 1695 kasztelanem lubelskim. To pewna że Połanowski po Rafale Leszczyńskim, który województwo kaliskie, posunął się na Chorążego w. kor w r. 1685. –

12. Stefan Branicki h. gryf, sta brański, stolnikiem kor w r. 1696–1699. (Zał. Epis I 885). W r. 1700 wspomina go Starożytna Polska II 1312. Syn Jana Klemensa, tego co wyży, wnuk Czarnieckiego po kądzieli. Postąpił na wdztwo podlaskie r. 1699

13. Konstantyn Zefiryn Wapowski h. NiecZuja, z chorążego sanockiego i sędziego grodzkiego przemyslskiego, Stolnik kor w r. 1699. bo wtedy chorąstwo sanockie rzucił (Załus. Epist II 184). Razem został i podkomorzym przemyślskim w 1699. Umarł 1703, według Sygillat ks. 16. Podkomorstwo przemyślskie wakowało po nim przez lat 10, bo dopiero 20 lutego 1713 r. wziął ten urząd po nim Maciej Ustrzycki chorąży przemys. (Sig 18/30)

14 Adam Tarło h. topor, sta stężycki, mianowany Stolnikiem po śmierci Wapowskiego 15 Czerwca 1703 (Sygil. 16 f. i Metr. kor ks 220). Jest i druga nieco późniejsza data; wśród innych okoliczności mianowany Tarło Stolnikiem kor. 23 Czerwca 1703. na sejmie lubelskim. Zdawało się na pierwszy raz, że to po obaleniu nie po śmierci poprzednika, wyglądałoby tak z niejasnego wysławiania się Dyaryusza w Tece, że Wapowski jako stronnik szwedzki był obalony z urzędu, ale tak nie jest bo i Niesiecki wspomina że „Wapowski wszedł do grobu koło r. 1703." Musiał zawsze przed czasem wziąść Tarło nominacyę, bo Wapowski żył w lipcu 1703, jak to czytaliśmy w Dyaryuszu pewnym Bibliotek. ...owej na str. 303. Także w pazdzier. 1703 str 451, 493. dwa razy wspomniany już Tarło jako Stolnik. (Porow. Teka Padowskiego t. I str. 84). Postąpił na wdę lubelskiego 13 Kwiet 1706 (Sygillatyks 16 f. 188)

16 ~~Franciszek~~ Aleksander Szembek ze Słupowa sta lelowski i radomski, mianowany Stolnikiem kor i stą bieckim

18 Październ. 1712 r. (Sygił nr 18). Syn Franciszka kasztelana kamienieckiego; brat poprzednika swojego na stolnikostwie, Franciszka. Postąpił na wdę sieradzkiego 1729 (Sygił nr 22)

15. **Franciszek Szembek** ze Słupowa z chorążego nadwor. kor. mianowany Stolnikiem 13 Kwiet. 1706 r. (Sygił nr 16). Syn Franciszka kaszt. kamienieckiego, brat rodzony Prymasa Stanisława. Umarł w r. 1712. — p. Kant. biecki, p. Monogr. Konar III 250

16. Aleks. Szembek p. Monogr. Konar III 251 i 253

17 **Józef Mycielski** h. dołęga, ze sty kruświckiego został Stolnikiem 12 Sierp. 1729 (Sygił 22). Czytaliśmy go Stolnikiem w Kuryerze polskim w r. 1730, 1731 i 1733 (Nr. 54 r. 1731). Syn Jędrzeja chorążego pozn. i Maryanny Tuczyńskiej kasztelanki gnieźnieńskiej (Niesiecki t. IV str. 496). Matka jego poszła za mąż powtórnie za Rudnowskiego, stę inowrocławskiego, o czem Niesiecki nie wie. Po ojcu miał Osieczno, po matce Tuczną i pisał się z tąd w pychę urosłszy, hrabią na Tucznie. Człowiek bardzo bogaty, mianowicie z ojca; nie żałował pieniędzy, rad częstował gości, ale ograniczony, mówić nie umiał. Te szczegóły charakterystyczne o nim wypisujemy z wiersza w Dzienniku literackim lwowskim 1853 N 48 wydrukowanego. 4. Kwiet. 1729 położył kamień węgielny na kościół osiecki dla księży Reformatów, pierwszy go fundował (ks. Mystkowski str 14 w dziejach zakonu). Z Kuryera polskiego te jeszcze o nim wypisaliśmy szczegóły: W końcu grudnia 1731 r. Miaskowski kantor poznański wracał z Lublina po skończonej funkcyi deputackiej i zaraz prosto wjechał do Osieczna do Stolnika na święta. Był w tenczas Stolnik w zajściach z dworem Berlińskim, brandeburgowie złapali mu poddanych, o których Mycielski się dopominał. Stanęła wreszcie komplanacya pomiędzy nim a dworem: regent pruski polecił wydać mu wszystkich poddanych, oprócz dwóch, którzy służbę dobrowolnie przyjęli, stolnik zaś oficera brandeburskiego do granicy odesłał. Skutkiem tego komenda od

regimentu do dóbr Stolnika [już] 22 grudnia wróciła i jeszcze 4 mile
od Poznania na konsystencyę swoją poszła (Kuryer polski N 106)
To szczegół dla charakterystyki życia na pograniczu; prywat-
ni ludzie komendami otaczać się musieli, żeby od Niemców uni-
knąć gwałtu. Stolnik koronny był posłem z poznańskiego
na sejm konwokacyjny w r. 1733 (Kuryer polski N 171). Żonę
miał Karolinę z Małachowskich rodziankę pozn. siostrę później-
szego kanclerza Jana. Żona go przeżyła, fundowała razem
z mężem klasztor osiecki, umarła r. 1744 (Myłkowski str. 41)
Sam Stolnik umarł 1734, pochowany w Osiecznie u Reformatów.

18. Jan Małachowski h. nałęcz, sta opoczyński, u którego
szwagrem był Józef Mycielski, został Stolnikiem kor. 1735 r.
Syn Stanisława, rady pozn. i Anny Lubomirskiej xcianki
sądeckiej, wdowy po Janie Wielopolskim (Niesiecki VI 334)
Postąpił na podkanclerzego kor. 5 Listopada 1735.

19 Wojciech Męciński h. poraj, sta ostrzeszowski, zo-
stał Stolnikiem kor. w r. 1735. Syn Kazimierza Ignacego sty
wieluńskiego i radomskiego (Niesiecki VI 360). Wielądek ba-
łamuci, bo mówi że ten Wojciech urodzony razem z bratem
Józefem 20 marca 1689 r. był tylko stą ostrzeszowskim, a
Stolnikiem kor. był Jan Męciński; Wojciecha dalszy krew-
ny, sta wieluński. Ale w genealogii Wielądka, Jan ten był
w czwartem pokoleniu potomkiem Andrzeja z Kurozwęk Mę-
cińskiego, komisarza do Moskwy w r. 1628. Byłoby to trosz-
kę za wiele pokoleń na jeden wiek (Wielądek w Niesieckim
u Bobrowicza t VI str. 368). Niesiecki wprawdzie nie kładzie
imienia t.j. Stolnika, mówi tylko że z dwóch synów Kazi-
mierza t.j. Wojciecha i Józefa, jeden był stą ostrzeszowskim
i marszałkiem trybunału w r. 1731 i że ten umarł Stolni-
kiem kor. Otóż Wojciech był marszałkiem w 1731, a Wielą-
dek powiada, że Wojciech „zastępował marszałka na try-
bunale koronnym". Wychodzą podania na jedno, tylko

Wielądkowa trochę ponięcone! Daty śmierci Stolnika tamże urzędowe, z Sygillat ks 26 i Niesieckiego zgadzają się. Umarł r. 1738.—

20. Ignacy Humiecki h. junosza, mianowany Stolnikiem w. kor 17 Grudnia 1738 r. Wojewodzic podolski, syn znakomitego w swoim czasie senatora Stepana i Katarzyny Krosnowskiej wdziaanki czernichowskiej. Rodzoną jego siostrę miał za żonę Jan Małachowski, ten co wyżej był Stolnikiem. Tak więc urząd w trzecim roku, a pozostawał ciągle w jednej rodzinie. Za życia ojca był Ignacy tylko stałą lisiatyckim. Po śmierci jego wyznaczony na sejmie pacyfikacyjnym w czerwcu 1736 do sądów nadzwyczajnych, według Konstytucyi z r. 1717 przeciw tym, którzy co przeciwko Augustowi III zamyślali. (Vol. leg VI 574). Rozpoczął konkury i zaręczył się w Warszawie 30 lipca 1736 r. z Teresą Pociejówną wdzianką witepską (Gazety polskie str 237 z r. 1736). Ślub odbył się 2 sierpnia u Kapucynów w Warszawie, przenosiny 5 sierp. (Gazeta Pols. N 6), panna urodziła się w r. 1716. Marszałkiem sejmiku kamienieckiego był we wrześniu 1736 r. (Gaz. pols. str 232). Stał bracławskim został 24 lipca 1737 po śmierci Ludwiki z Zamojskich Feliksowej Kalinowskiej (Sygillaty ks. 24). Potem Stolnik. Umarł w Sołobkowcach 4 Paźdz 1751 r.

21. August Moszyński h. nałęcz, z szambelana i sty inowłodzkiego, mianowany Stolnikiem w kor 6. czerwca 1752 po śmierci Ignacego Humieckiego. Sygil ks 26 f. 282). Syn Jana Kantego podskarbiego w. kor i Fryderyki Augusty hrabianki Cosel, czyli Kozłówny, jak ją nazywa Niesiecki; wnuk przez matkę Augusta II. Złożył Stolnikostwo w r. 1775.—

22. Franciszek Kajetan Olizar-Wołczkiewicz, mianowany Stolnikiem w. kor. po Moszyńskim 28 Stycznia 1775 r.

(Sygillaty ks. 32 f. 322). Syn Adama stg Tojowskiego. Złożył Stolnikostwo w Kwietniu 1785 r. (Gazeta warszawska N 37)

23. Antoni Pruszyński h. rawicz, z wojskiego mniejszego kijowskiego mianowany Stolnikiem w. kor. 5 Maja 1784. (Sygil ks 35 i Gazeta Warsz. N 37) Syn Wawrzyńca skarbnika kijowskiego. (Niesiecki. Dodatki Bobrowicza t X str 360) Ostatni Stolnik w. kor. Umarł 1 Marca 1800 r w Sarnach, majętności swej (tamże u Bobrowicza i Lwowianin).

Stolnikowie litewscy

1. Jan Narbut h. trąby, w r. 1529, jako Stolnik, Dapifer Magni Ducatus Lithuaniae, podpisał pokój z Albertem pruskim (Vol. leg. I str. 495) Niesiecki VI 520). Pierwszy odkryty Stolnik. Piszą go w Voluminach leg. Nagbut.

2. Stanisław Kieżgajło był Stolnikiem litewskim i sta radunskim i tak się podpisywał na dokumentach familijnych. (Tygodnik ilustrow. N 129). O Stolnikostwie jego wie Niesiecki V. 92) Wspomina go często z takim tytułem i Baliński w życiu królowej Barbary Radziwiłłówny. Nie ulega więc wątpliwości że był Stolnikiem. Kto był przed nim, czy Narbut bezpośrednio? nie odkryliśmy. Występuje z tym urzędem w r. 1547-1551. Potem był podczaszym lit. od r. 1551-1559. A więc i na Litwie Stolnikostwo było niegdyś niższe od podczaszostwa.

3. Siemion kniaź Holszański i Dubrowicki, Siemion Jurjewicz, stolnik litewski umarł r. 1558 (Patrz o nim artykuł nasz w Encyklop. powsz. t XII str. 58. Kotłub. Gal. Nieś. 50)

4. Jan Chodkiewicz, Hieronimowicz, tj. syn Hieronima kasztelana wileńskiego i hetmana, Stolnikiem litewskim był we wrześniu 1559 r. jak czytamy w Turgenjewa Hist. Rus. Monum. t. I str. 177) Stolnik i sta łucański w r 1559 w grudniu

(Akty zapadnoj Rossii IV N 108). Niesiecki ze Zwierzyńca Reja pisze go stolnikiem jeszcze pod r. 1567 (t. III str. 53). – W istocie Rej przypisał w tymże roku Zwierzyniec swój Janowi Chodkiewiczowi stolnikowi Księstwa Litewskiego (Maciejowski Piśmiennictwo t. I str. 440). W późniejszym o dwa lata wydaniu taż sama dedykacya, tylko nie stolnikowi już, a staroście żmudzkiemu. Stolnik jeszcze, sta płotelski i dzierżawca szawelski hetmanem postany do Inflant (Akty zap. Ros. IV. 120). Postąpił więc na Starostwo Żmudzkie 1562–1563 r. Później kasztelan wileński i sta żmudzki, marszałek wielki, wielkorządzca Inflant, ojciec hetmana Jana Karola.

5 Szczęsny Chodkiewicz Aleksandrowicz, sta płotelski i dzierżawca telszewski, podpisany stolnikiem 8 czerw. 1563 r. na drugim statucie litewskim. Jeden jest między Chodkiewiczami Feliks, syn Aleksandra wdy trockiego, synowiec hetmana Jana Karola, wnuk więc poprzedniego, ale tutaj nie może być o niej mowy. Ktoby więc był ten Szczęsny? trudno wiedzieć.

6. Mikołaj Dorohostajski h. Leliwa, „w r. 1563 stolnikiem litewskim będąc, od Zygm. Augusta był naznaczony do korrektury statutu litewskiego (Niesiecki III, 389). W Metryce kor. ks 114 f 99. czytamy pod 1569 że był wtedy stolnikiem Jan Dorohostajski, sta wołkowyski, szereszowski, wieloński i ciwun gołdyński. Też same tytuły oprócz ciwuńskiego ma Mikołaj Dorohostajski w Niesieckim. Jedna więc to osoba, nie Mikołaj i nie Jan, ale Jan Mikołaj. Postąpił na wdę połockiego 157...

7 Aleksander książę Proński, stolnik już w pierwszych dniach panowania Stefana. Król 25 lipca 1576 r. pisząc do niego aby gotów był na wojnę moskiewską, nazywa go stolnikiem w. x. lit. (Akty zap. Ros. III 191). Na innym zaś przywileju króla Stefana, w październ. 1581 r. nazwany „stolnikiem w. litewskim i starostą łuckim" (Iwanyszewa Życie księcia Kurbskiego t. I 214). Stronnik Maksymiljana po śmierci Batorego, jego za króla uznawał i z tego powodu często wspominany

w dziejach onego czasu, o czem przekonać się można z dzieła Mayera: Des Olmützer Bischofes Stanislaus Pawlowski Gesandtschaftsreise nach Polen. Podpisany za świadka na akcie potwierdzenia praw i warunków elekcyi Maksymiljana, wydanym w Ołomuńcu 27 września 1587 (tamże str. 370). Syn Teodora wdy kijowskiego i Fedory Bohuszówny Bohowitynówny podskarbianki lit. Ostatni z książąt Prońskich w Rzpltej (Niesiecki VII. 509). Postąpił na kasztelana trockiego 1591.

8. **Krzysztof Mikołaj Dorohostajski** h. Leliwa, był Stolnikiem lit., jak świadczy Niesiecki III 389. Syn wyżej wymienionego pod N 5 późniejszego wdy połockiego. Musiał być Stolnikiem 1591-1593, bo postąpił na Krajczego lit 1593 r. (Autor sławnej Hippiki)

9. **Stanisław Ciechanowiecki** h. Dąbrowa Stolnik lit u Niesieckiego t III 107. bez oznaczenia czasu. Syn podobno Nikodema Janowicza Sty Mielnickiego i Julianny księżniczki Mścisławskiej wdowy po kniaziu Zbarazkim (tamże) Był chyba Stolnikiem po Dorohostajskim

10. **Krzysztof Wiesiołowski** h. Ogończyk Stolnikiem był pod Janowcem w porażce 1607, stojąc za królem czasu rokoszu, jak to czytaliśmy w urzędowych dokumentach rokoszu. Stolnikiem był jeszcze w 1613 (Vol. leg III 202-205) Marszałkiem sejmu i Stolnikiem jeszcze 1618 r. Syn Piotra Marszałka w. lit. i Lubomirskiej siostry Sebastyana kasztelana wojnick. (Niesiecki IX 325) Postąpił na Krajczego lit w 1618, 1619 roku.

11. **Aleksander Kazimierz Sapieha** h. Lis, Stolnik, in Magno Ducatu Lithuaniae Dapifer, umarł 30 Listop 1619 w Padwie, jak to poświadcza Nagrobek jego w Padwie wypisany całkiem w piśmie zbiorowem Wileńskiem: „Poziarnie" str. 137. Nie jest to więc Aleksander Dadźbóg Sapieha, którego Niesiecki zwie Stolnikiem VIII 257, i któregośmy w liście Cześników pomieścili. Porównywaliśmy wskazane u Niesieckiego

daty z Voluminami legum w r. 1613, 1616, 1623 i 1632 nawet. Aleksander Dadźbóg zwany w nich tylko stą orszańskim, żyjący dłużej jak Stolnik Aleksander Kazimierz i nie nazywa się nigdzie Stolnikiem, a nawet to pewna jest, że i Cześnik Aleksander Sapieha z r. 1621 nie był tą samą osobą, co wojewoda mścisławski, jak my za Niesieckim idąc w spisie Cześników napisali.

12 Jan Piotrowski h. junosza Stolnik lit. (Niesiecki VII 312) ale nie wskazuje czasu. Jedyny tutaj ślad, że syn Stolnika Piotr Paweł umarł w 1658, więc tutaj ojca mieścimy.

13. Aleksander Ludwik Radziwiłł, Stolnikiem został w 1626 na sejmie (Kołłątaj Gal. Nieśw. 338) Był Stolnikiem w r. 1629, jak na to są świadectwa. Syn najmłodszy Mikołaja Sierotki. Niesiecki nie wie nic o jego Stolnikostwie. Postąpił na wojewodę brzeskiego w r. 1630

Stolnikiem jeszcze 19 Marca 1639 Akta m. Biały I.

14 Gedeon Michał Tryzna h. gozdawa. Stolnik w. ks. lit. sta brzeski na sejmie konwokacyjnym w lipcu 1632. (Vol. leg III 741). Mianowany więc był Stolnikiem jeszcze przez Zygmunta III, pewnie w r. 1631 po Radziwille. Syn Grzegorza i Sapieżanki. Stolnikiem jeszcze na sejmie 1634 (Vol. leg III 833). Marszałkiem był sejmu w 1634 (Alb. Stan. Radz. 1. 216). Według Niesieckiego IX 124 postąpił na krajczego lit.; musiało więc to być w r. 1638 po Karolu Zygmuncie Radziwille. (Potem podskarbi w. lit.). Nie pomieściliśmy go w spisie Krajczych.

15 Paweł Piotr Tryzna, sta starodubowski, z Obożnego lit. Stolnik, jak mówi Niesiecki IX 123). Stolnikiem umarł 1639 jak świadczy nagrobek w Krakowie u Starowolskiego. Musi więc być omyłka u Kognowickiego (Żywoty Sapiehów III 301), że Tryzna z Obożnego został podstolim lit. Syn Grzegorza Marszałka słonimskiego i Aleksandry Sapieżanki wojewodzianki smoleńskiej, brat rodzony poprzedniego. (Niesiecki tamże).

16. **Kazimierz Tyszkiewicz** h. Leliwa, pisze go Stolnikiem Niesiecki IX 178. Zdawało nam się, że to pomyłka, zamiast podstolim, uważaliśmy tak przynajmniej w spisie podstolich. Ale z porównania dat wypada, że Niesiecki mógł podawać prawdę. Rzeczywiście jest na Tyszkiewicza miejsce między Stolnikami. Podstolim był od r. 1633 i jeszcze w r. 1637, co się z nim działo w latach 1637–1644, nie wiemy. Z Krajczego szedł na podczaszego w r. 1644 i był nim jeszcze w r. 1652. Otóż mógł być Stolnikiem po śmierci Piotra Tryzny od r. 1639, i to naturalny byłby stopień, jak wówczas, z podstolego iść na Stolnika, a potem na Krajczego. Ale w takim razie pomiędzy Karolem Zygmuntem Radziwiłłem a Tyszkiewiczem musiał być jakiś Krajczy, jak się tego domyślaliśmy w spisie Krajczych.

17 **Feliks Pac** Stolnikiem w lutym 1644. U Albrychta Stan. Radziwiłła mianowany nim dopiero 14 marca 1645 (II 162). Syn Piotra wdy trockiego i Elżbiety Szemiotówny podobno Kasztelanki smoleńskiej czy sędzianki ziemskiej żmudzkiej (Niesiecki VII 222). Postąpił na podkomorzego w. lit. 1646 r. —

18. **Wincenty Gosiewski** h. Ślepowron mianowany Stolnikiem 27 Kwiet. 1646. (według Albr. St. Radziwiłła. Stolnikiem wspomina się i pod 1650. w Vol. leg IV 200, 274, 361) Syn Aleksandra wdy smoleńskiego i Ewy Pacówny postąpił na podskarbiego w. lit. 1652 r.

19. **Michał Kazimierz Radziwiłł**. Syn marszałka w. lit. Aleksandra Ludwika; marsza[ł]kowicz, mianowany Stolnikiem 3 Paździer. 1652 (Kołłątaj Gal. Nies. 378). Postąpił na Krajczego w. lit. 1653. (Później szwagier Jana III.

20. **Eustachy Wołłowicz** h. Bogorya, sta płotelski i uciański, rotmistrz królewski, Stolnikiem lit. umarł 1659 r. Syn Pawła podskarbiego nadw. lit. i Chodkiewiczówny, córki

Hieronima kasztelana wileńskiego (Niesiecki IX 419)

21 **Krzysztof Sapieha** h. lis, pułkownik i Stolnik lit. w 1660. (Pamiętniki Komisyi archeologicznej kijowskiej IV 364). Stolnikiem wspominają go i Vol. leg IV 763 pod r. 1661. Czyim był synem powiedzieć nie umiemy dotąd. (patrz Monogr. Kossak III 102)

22. **Marcin Ogiński** h. brama, z podstolego lit. Stolnik wspominają go pamiętniki Obuchowicza wydane przez Balińskiego str. 108 i Dyaryusz Chrapowickiego niedrukowany pod r. 1663-1664. Ten sam zapewne Ogiński co później był Kancler. lit. Synem byłby więc Aleksandra kasztelana trockiego i Katarzyny Połubińskiej sędzianki parnawskiej (Niesiecki VII 52). Postąpił na Krajczego lit. we wrześniu 1665 r.

23. **Benedykt Sapieha** h. lis, sta słonimski i Stolnik lit., posłem brzeskim jeździł na elekcyę w 1669 i podpisał ją (Vol. leg V 30). Syn Pawła hetmana w. wdy wileńskiego i Anny Kopciówny kasztelanki nowogrodz., brat hetmana Jana Kazimierza (Niesiecki VIII). Postąpił na Podskarbiego nadwornego lit. w roku albo przed r. 1673.

24. **Stanisław Radziwiłł** h. trąby, na Klecku i Gródku, Stolnikiem lit. podpisał elekcyę Jana Sobieskiego w r. 1674 (Vol. leg V. 280) Deputatem do boku królewskiego w 1678 (Niesiecki VIII 67, Vol. leg V 553) Syn Michała chorążego lit. i Katarzyny Izdrojowny Sapieżanki kasztelanki wileńskiej. Postąpił od razu na Marszałka w. lit. w 1679.

25 **Karol Stanisław Radziwiłł**, mianowany Stolnikiem w 1685 (Kotłubaj Gal. Nieś. 392) Syn Michała Kazimierza podkanclerzego, hetmana poln. i Katarzyny Sobieskiej, a więc siostrzeniec Jana III. Miał przydomek Justus, Sprawiedliwy. Postąpił na Koniuszego w. lit. w 1686.

26. **Kazimierz Sapieha** h. lis z podstolego Stolnik, widać po wszystkiem, że w r. 1686. Syn Jana pisarza polnego kor. potém hetmana poln. lit. i Konstancyi Herburtówny

kasztelanki kamienieckiej. Postąpił na podskarbiego nadw. lit. w 1686 (późniejszy wojewoda trocki).

27. Jerzy Sapieha h. lis, Stolnikiem lit. już w r. 1690. (Vol. leg. V 773) Syn najstarszy Kazimierza Jana hetmana wielkiego wileńskiego, z Krystyny Hlebowiczówny wdziałki wileńskiej (Niesiec. VIII 250). Stolnikiem wspomina go pod r. 1694 Krzysztof Zawisza w swoich pamiętnikach. Stolnik wojewodzic wileński, syn hetmański u Załuskiego (Epist. pod r. 1698 t. II 618 i w r. 1699 w Vol. leg. VI 57). Bił się z Chorążym Ogińskim pod Jurborgiem 22 lipca 1698 u Załuskiego. Sta merecki, pułkownik husarski. Obalony z urzędu 1704 razem z innemi Sapiehami. Za Stanisława Leszczyńskiego, bo Kościół zostawał w Konfederacyi przeciw królowi, został w 1707 wdą trockim i miał to stanowisko aż do upadku Leszczyńskiego. Potem wracał na Stolnikostwo i trzyma je aż do kwietnia 1732, kiedy postąpił na wdztwo mścisławskie. (Kuryer pols. N121). Oskarża go Bazylisz Kamieński pod r. 1732 o to, że cerkwie dyzunickie naraz w Mohylowie pozajeżdżał. Znaleźliśmy coś takiego i w Kuryerze polskim z r. 1732 N126. W Mohylowie przyszło do starcia się, wójt maężczony. Umarł Sapieha na suchoty 12 pazdz. 1732 (Kuryer pol. N147).

28 Bogusław Ogiński z Kozielska h. brama, marszałek kowieński; Stolnik lit. w r. 1704 po obaleniu Sapiechy. Wzmianka o nim w Dyaryuszu Biblioteki Głównej str. 223. Ustąpić musiał na swoje marszałkostwo dla tegoż Sapiehy w r. 1709–1710.

Jerzy Sapieha powtórnie. Patrz wyżej

29. Piotr Paweł Sapieha h. lis, sta wschowski, mianowany Stolnikiem w kwietniu 1732 (Kuryer pols. N121) Najstarszy z trech synów Jana sty bobrujskiego, krótki czas hetmana w kor. za króla Stanisława, i Ludwiki Opalińskiej

rodzianki łęczyckiej. Postąpił na wdę smoleńskiego w r. 1742.

30. Jozef Aleksander Jabłonowski h. prus, sta buski, mianowany Stolnikiem w r. 1742. Syn Aleksandra Jana chorążego w. kor., sty buskiego i Teofili Sieniawskiej rodzianki wołyńskiej, wnuk hetmana Stanisława. Uczony autor i dziwak. Postąpił na wdę nowogrodzkiego w 1755.

31. Stanisław August Poniatowski h. ciołek został Stolnikiem w 1755. Syn Stanisława w końcu kasztelana krakow. i Konstancyi Czartoryskiej. Obrany królem polskim w r. 1764.

32. Jozef Klemens książę Czartoryski, sta łucki, mianowany Stolnikiem w r. 1764. Syn Stanisława łowczego w. kor. i Anny z Rybińskich rodzianki chełmińskiej. Życiorys jego w Encyklop. powsz. VI, 247. Ostatni stolnik lit., pan na Korcu. Przeżył Rzeczpospolitę. Umarł w Warszawie 17 Marca 1810 i pochowany u Kapucynów. —

Cześnicy koronni

Urząd nie wyrobiony jeszcze: cześnik i podczaszy mięszają się.

1. **Ttasko Gelitko** w r. 1352 podczaszy. (Dyplomat w Dwutygodniku literackim I, 148)

2. **Tomko z Węgleszyna**, de Wangleschina r. 1390 Pincerna Regni Poloniae, Cod. dip. Krzyżr. II. 777, zapisany na liście posagowym Władysława księcia Opolskiego dla córki Elżbiety, tt Krzyżr. II 272 pod r. 1401 także: „Thomco Subpincerna, Majoris Poloniae Capitaneus."

3 **Jan Mężyk z Dąbrowy** w r. 1405–1423. Czytamy w Kodeksie Krzyżanowskiego I. 278, przywilej wydany w czerwcu 1405: „ad relationem Domini Manziconi pincerne domini regis!" Dalej w zbiorze Deklaracyi, not i czynności itd u Łojka na str. 75 w przywileju czytamy: „Johannes Manzyk de Dombrowa pincerna regalis" pod r 1423. Jest to więc jedna tu i tam osoba. Musiał to być późniejszy wda lwowski z r. 1434 (Cod. Krzyżr. I, 316).

4. **Jakób z Dębna** Dębiński h. rawicz, podczaszy krakowski w r. 1459–1460. Cod. dipl Krzyżr II 519, pod r 1459 pisze: Jacobo de Dambna nostro et cracoviensi subpincerna", a pod r. 1460: „Jacobo Dambyenski Malogostiensi (castellano) et pincerna nostro;" także str. 928. W r. 1459–1460 został kasztelanem małogoskim, i albo albo z podczaszego królewskiego postąpił na cześnika, albo ponieważ podczaszostwo nie wyrobiło się na wyższy urząd, ale mieszało się z cześnikostwem, w r. 1459 i 1460 miał jeden i tenże sam obowiązek przy dworze.

5 **Jan Buczacki** h. abdank, podczaszy koronny, starosta międzyborski w r. 1503 (Zbornik Muchanowa str 125); był posłem już w r. 1502 do Moskwy (Niesiecki II 346); podczaszym jeszcze w 1504. –

Filipowski Mikołaj Cześnik kor 1505 ps. ks. Monogr. Kosa z III 281

6. **Stanisław z Chrobrza Chroberski**, h. Topór, krajczy i cześnik, a razem podczaszy, już w r. 1511, pincerna, incisor, et subpincerna. (w Dodatku tygodniowym do gazety lwowskiej z r. 1852 nr. 39). W r. 1512 na weselu Barbary Zapolskiej, jako chorąży nadworny, podpisał jej ślubną intercyzę. Krasicki w Niesieckim t. III. 88. – Incisor et subpincerna 1512 w Cod. Rzyszcz. II. 488, zwany też po dyplomatach pincerna supremus. Starosta urzeszowski i cześnik w r. 1517. Tomiciana t. IV 117. Vexilifer et pincerna et capitaneus urzesoviensis 1519. (Dodatek do Gazety lwowskiej 1854 nr. 15).

7. **Marcin Zborowski** h. jastrzębiec, pincerna, cześnik w r. 1530. Dodatek tygod. do Gazety lwow. z r. 1853 str. 59. Podczaszym jest w Stadnickiego Dyplomatarjuszu wsi wołoskich z r. 1530–1532, str. 39. Podczaszym go nazywa Starożytna Polska w r. 1530. (I, 236). Pincerna w Krakowie po św. Trójcy 1533 Metr. ks. 203, 344; podczaszy na innym dyplomacie niewydanym w Zbiorze Rzyszcz. w czerwcu 1533. W roku 1538 jako podczaszy funduje szpital w Sulmierzycach; wtedy był stg. odolanowskim i stobnickim. (Acta Consist. Varss. 3846.

Z tych faktów widać, że urząd nie wyrobiony nie miał urzędowego pewnego nazwiska i że z drugim się plątał. Jedna osoba była i cześnikiem i podczaszym razem, pincerna et subpincerna, tj. piastując jeden urząd, nie wiedziała, jak się ma właściwie nazywać. Ztąd wniosek, że jeżeli piszą o kimś źródła tylko wyłącznie, jako o cześniku (Jan Mężyk z Dąbrowy) lub o podczaszym (Jan Buczacki), nie ma to świadczyć nic przeciw naszemu domysłowi, że urząd nie był wyrobiony. Fakt że sam urząd przybiera rozmaite przymiotniki, ażeby się lepiej ucharakteryzować, dowodzi, że nie ma granicy jeszcze ściśle oznaczonej pomiędzy cześnikiem a podczaszym. Raz pincerna jest

„Regni Poloniae," drugi raz „domini regis," trzeci raz poprostu „regales." Nawet urząd koronny zlewał się z ziemskim krakowskim, z ziemskich krakowskich urabiały się koronne dostojności, co nic dziwnego; boć ziemia, w której leżała stolica królestwa, z natury rzeczy miała przywilej pierwszeństwa. Otóż, kiedy urzędy ziemskie rzeczywiste i dworskie były za panowania książąt, kiedy za złączeniem się księstw udzielnych w jedną koronę, zostawały w księstwach, jako pamiątka historyczna, urzędnicy ziemi krakowskiej zachowali na jakiś przynajmniej czas swoją rzeczywistość, dopóki myśl nie przyszła królowi urabiać na wzór ziemskich koronne dygnitarstwa. Była kiedy chwila, że urzędnik ziemski krakowski mógł pełnić obowiązki swoje na dworze, jak np. Jakób z Dębna razem i krakowskim i królewskim był podczaszym. Ztąd nieśmieją nawet dworscy urzędnicy przybierać tytułu koronnych, są poprostu regales, domini regis; są dworscy, pincerna curiae. Dopiero panowanie obu Zygmuntów Jagiellońskich stanowcze jest dla tych urzędów dworskich. Obok pincerny zjawia się pocillator i teraz równolegle obok siebie idą cześnik i podczaszy. Cześnik staje niżej, podczaszy bierze mu pierwszeństwo. Są to pewien czas jakiś urzędnicy dworscy, król pisze o nich, <u>curie nostre</u>, <u>nadworni</u>, ale kiedy ostatecznie zorganizowała się Rplita na sejmie lubelskim, dostojnicy ci, dawniej dworscy, przybierali tytuł i stanowisko koronnych; a że dalsza formacya urzędów w dziejach polskich nie ustaje, na wzór już koronnych urabiają się urzędy czysto tytularne, nadworne, niższe od koronnych, niby zastępcze, bo w Polsce wszystko podwójne: jest marszałek wielki i nadworny, hetman wielki i polny, kanclerz i podkanclerzy etc. Dwojenie to wyrabiało się tak, że był cześnik i podczaszy, stolnik i podstoli; dzisiaj, kiedy cześnik i podczaszy są to oddzielni urzędnicy, wyrabia się wszelki koronny urząd, nadworny. Nie wszystkie jednak urzędy koronne mają takie nadworne,

między dygnitarzami rzadko nawet który rozdwoił się w podobny sposób. Łowczowie tylko i chorążowie byli koronni i nadworni; cześnik pozostał jeden i podczaszy jeden, toż samo miecznik, koniuszy etc. Podkomorzy koronny był urzędnikiem Rpltej, podkomorzy nadworny był poprostu szambelanem królewskim: tych podkomorzych nadwornych później, a mianowicie za Sasów, w całym XVIII wieku było mnóstwo.

Na wzór ministerskich urzędów dostojnicy, dygnitarze, w późniejszym czasie przybrali jeszcze jeden przymiotnik wielkich; wtenczas i nadworni przybrali tytuł koronnych: byli łowczowie wielcy koronni i łowczowie nadworni koronni; toż samo chorążowie wielcy i nadworni, a zawsze koronni, dla odróżnienia od litewskich, kiedy Litwa po sejmie r. 1569 zupełnie już na wzór Polski musiała się urabiać.

Cześnicy wielcy koronni

1. **Jan z Bnina Opaliński** h. Łodzia, chorąży poznański w r. 1547 (Niesiecki VII, 104) razem i krajczy wielki koronny, jeżeli tylko Niesiecki się nie myli, zowiąc go cześnikiem, umarł 1547 (metr. ks 73, 372).

2. **Jan Tarło** h. Topór, pincerna curie nostre w 1548 r. przed niedzielą Laetare, jak czytaliśmy go na niedrukowanym dyplomacie; sta pilawiecki, syn najpierwiej krajczego koronnego, także Jana Tarły. (Porównać Niesieckiego IX 17)

3 **Krzysztof Dzierżek** h. Nieczuja, w r. 1620. W Metr. kor. ks 166/146 czytamy: że Krzysztof Żerek cześnik nasz, "pincerna noster," pisze król, ustąpił stwa strumieńskiego synowi swemu stolnikowi; nazywa go tam król sługą rodziców swoich i ciotki Anny. Akt królewski ma datę 7 Maja 1620. Imienia syna nie ma w akcie.

4. **Zygmunt Poraj Wybranowski** Cześnik kor. w 1651 r.

zdaje się że tenże

Zdaje się że tenże sam co był wprzódy stolnikiem warszawskim w r. 1648, a później wdą derpskim.

5. **Janusz Wessel** h. Rogala, cześnik kor. za r. 1661, z sejmu komisarzem do traktatów moskiewskich (Vol. leg. IV 787). Zatem mylnie tytułuje go Niesiecki (IX 283) przy tej okoliczności podczaszym kor.; nie był nim nigdy wprzódy, nim został cześnikiem, był chorążym nadw. kor. Znajdujemy również w Sygillatach w maju 1661 r. w ks. 6 wzmiankę, że był cześnikiem i razem stą różańskim. Postąpił na województwo płockie roku 1662.–

6 **Jan Łodzia Opaliński** na Trzynicy z Bnina, cześnik kor. (Hieronim Łabęcki Górnictwo w Polsce I, 258). Stą błoński, podpisał elekcyę Jana Sobieskiego w r. 1674 (Vol. leg. V, 283) u Niesieckiego mylnie nazwany podczaszym (VII. 120). Syn Łukasza marszałka nadw. kor. i urodzonej z Tęczyńskich Izabelli

7. **Franciszek Jordan** h. Trąby, cześnik kor., stą dobczycki w marcu 1683 (Załuski Epist. hist. fam. I, 805, Niesiecki IV 506) postąpił na kasztelana wojnickiego r. 168..

8 **Ludwik Wielopolski** h. Starykoń, stą krakowski, cześnik kor., umarł w 1688 (Niesiecki IX 300 i Sygillaty ks. 14). Syn najstarszy Jana kanclerza kor. i Krystyny Komorowskiej

9. **Mikołaj Nowina Złotnicki** słynny czasu swego wojownik, mianowany cześnikiem kor. po śmierci Wielopolskiego 29 marca 1688 (Sygil. ks. 14). Syn Mikołaja ojca dziesięciu synów i dziesięciu córek, a wnuk Bogusława kasztelana krzywińskiego, nie zaś Tyburcego chorążego kaliskiego jak mówi Niesiecki (X, 178). Stą Osiecki. Szczegół ten genealogiczny wzięty z panegiryku: „Ingres Najjaśniejszej nieba i ziemi królowej etc. Jejmości Pani Maryannie ze Złotnickich Małachowskiej kasztelanowej inowłodzkiej etc. ofiarowany w Krakowie 1730.–

10. **Jan Sobieski** h. Janina, bije się pod Podhajcami we wrześniu 1698 (Załuski Epist. II, 632). Cześnikiem kor. jeszcze w 1703. (Niesiecki VIII, 429) pochodził z linii bocznej tejże rodziny co Król Jan III,

Syn

syn Remigiana i Anny Poradowskiej, wnuk Marka. patrz Monogr. Kossak III 18

11. **Franciszek Junosza Bieliński**, cześnik czerskiego mianowany **cześnikiem** kor., którym już był w 1714. ba wtedy mianowany razem i podskarbim ziem pruskich 1 sierpnia 1714 (Sygil. nr 18). Syn Kazimierza Ludwika marszałka wiel. kor. i Ludwiki Marji Morsztynówny podskarbianki kor. Postąpił z cześnika na wdę chełmińskiego d. 28 Grudnia 1725 (Sygil nr 21 f 54). później marszałek nadw. kor od r. 1732 i wielki kor od r. 1742.

12. **Michał Junosza Bieliński**, brat rodzony Franciszka a syn Kazimierza marszałka i Morsztynówny, sta. człuchowski wziął **cześnikostwo** po bracie w r. 1725. Zięć króla Augusta II, bo w 1724 ożenił się z Maryą Aurorą hrabianką Rutowską jego córką, ale się rozwiódł z nią niedługo. Postąpił na **wdztwo chełmińskie** 24 listopadzie 1738 (f. 19 25/63) (Kuryer polski nr 102). † 1746

13. **Franciszek Pruss Rudzieński**, sta. wasiwicki mianowany **Cześnikiem kor** w grudniu 1738 po Michale Bielińskim (Kuryer polski Nr 102). Syn Kazimierza wtedy kasztelana czerskiego a później wdy mazowieckiego, oraz Antoniny z Nowosielskich, umarł 14 Stycznia 1742 w dobrach swoich Pogorzeli w Czerskiem. (Księga rękopiśmienna Reformatów Warszawskich; Sygil nr 26; Kuryer polski z r. 1742 Nr 268)

14. **Jan Starykoń Wielopolski** mianowany na radzie Senatu we Wschowie 21 Maja 1742. (Sygil nr 26 f 13; Kuryer pols. Nr 286) Sta. Lanckoroński, syn Franciszka wdy krakowskiego. Postąpił na **wdę sandomierskiego** 20 Sierp 1750 (Sygil nr 28 f.). Monogr. Kossak III 284

15. **Hieronim Starykoń Wielopolski**, sta. żarnowiecki mianowany cześnikiem kor 20 Sierp 1750. Syn Franciszka wdy krak. i Anny Lubomirskiej wdzianki krak. Postąpił na **Koniuszego w. kor** 6 lipca 1754 (Sygillaty w Metryce kor). Kossak Monogr. III 284

16. **Eustachy Pilawa Potocki** z generała majora jazdy koronnej mianowany **Cześnikiem** 6 lipca 1754 (Sygil nr 28 f 373) Syn Jerzego sty grabowieckiego i Konstancyi Podbereskiej marszałkowej

łówej upickiej, a później wdowy po Marcinie Zamojskim staroście bolimowskim. W lat 5 mianowany generałem artyleryi litewskiej w r. 1759. Mógł zatrzymać cześnikostwo kor., ale zrzekł się go zaraz r. 1759 (Sygil ks 25)

17 **Hieronim Teodor Lubomirski**, inaczej Bogusław Lubomirski, mianowany ze sty bohusławskiego 21 wrześ 1759 (Sygil. ks 25, też Kuryer polski) Syn Jerzego Ignacego, w końcu wdy sandom. i Maryi Bielińskiej marszałkówny w. kor., wdowy po Bogusławie Erneście Denhofie ulubieńcu Augusta II. Później generał lejtnant wojsk kor. umarł w Kwietniu 1761 r. w Rzeszowie.

18. Fryderyk Aloizy hr. z Ocieszyna Brühl, Bryl, syn Henryka ministra wszechwładnego na dworze Augusta III i Maryi Anny Kolowratówny; ze sty warszawskiego mianowany 4 Maja 1761 r. postąpił na generała artyleryi koronnej 1763. –

19. Karol Brühl brat rodzony Fryderyka, mianowany 30 marca 1763 (Sygil ks 29). Obalony z urzędu przez konfederacyę generalną w bezkrólewiu i nominacya jego zniszczona.

20. Ignacy Piława Potocki sta gliniański, mianow. 24 grud 1764 po Eustachym Potockim, jak się wyraża sam akt nominacyi w Sygillatach ks 30, 601. Fryderyk Bryl pozbawiony był w bezkrólewiu wszystkich urzędów przez konfederacyę generalną, i nominacya jego na cześnikostwo zgładzona, jakby nie była. To samo było i z bratem jego Karolem, więc Ignacy Potocki niby to brał urząd po Eustachym Potockim, który tutaj przez pomyłkę był pisany zamiast Hieronima Lubomirskiego. Syn Stefana marszałka nadw. kor., brata księcia Teodora prymasa i Teresy Rzeckiej kasztelanki krak., sta luchowski i nowosielecki. (Monografii Kossakowskiego t II str 230) umarł zaraz r. 1765. –

21. Tadeusz Sas Dzieduszycki dawniej podkomorzy halicki i regimentarz partyi podolskiej, mianow. cześnikiem 25 czerwca 1765 (Sygil ks 30). Syn Jana podczaszego halickiego, umarł

r. 1777 w dobrach swoich Żukowcach.

22. Michał Jerzy Mniszech h. Kończyc, komisarz edukacyjny, mianowany Cześnikiem 16 paźdz. 1777 (Sygill. ks. 33 f. 99) Syn Jana Karola podkomorzego wiel. lit. i Katarzyny Zamojskiej wojewodzianki smoleń., postąpił na Sekretarza w. lit. świeckiego w tymże r. 1777 (później marszałek nadw. lit. i wielki koronny)

23. Stanisław Kostka Bieliński h. Junosza, ze sty garwolińskiego mian. cześnikiem 14 maja 1778 (Sygill. ks. 34 f. 70) Syn Michała radcy chełmińskiego, który był także cześnikiem kor. (patrz wyżej N 12), i Tekli z Pepławskich kasztelanki wołyńskiej, był marszałkiem sejmu grodzieńskiego r. 1793, postąpił na marszałkostwo nadw. kor. r. 1793. —

24. Jerzy Rawicz Ożarowski syn Piotra kasztelana wojnickiego, hetmana wiel. kor. i Maryi Dzierzbickiej, mianowany w r. 1793. Ostatni Cześnik koronny. Wiemy o tem z tablic genealogicznych, zresztą nominacya jego zapisana w Metryce kor. ks. 416. —

Cześnicy wielcy litewscy.

Ze spisywaniem litewskich urzędów więcej jest kłopotu jeszcze jak ze spisywaniem koronnych: kiedy w Polsce był wzór z którego się urabiały dostojności nadworne, a potem koronne, w Litwie wszystko dopiero tworzyć się musiało na wzór Polski: prawo i obyczaj narodowy, a więc i dostojności; zkąd z wielką ostrożnością potrzeba przyjmować zeznania kronikarzy, którzy osobliwości stanu jednego a drugiego narodu nie uważając, od pierwszej zaraz unii Litwy z Polską w r. 1386, wszystko w Litwie widzieli polskie, zkąd potworzyli mnóstwo urzędników, jakich tam nigdy niebyło: z tej massy niepewnych faktów

bierzemy

bieszcny to jedynie, co autentyczne, źródłowe.

1. **Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł**, pincerna ducalis, sta bielski, cześnik w lipcu 1499. (Działyński Zbiór praw li tewskich str. 73) Tenże subpincerna w październiku 1501 u Działyńskiego str. 81. Podczaszym jest u Kotłubaja w Galeryi Nieśw. 35; postąpił na urzędstwo trockie 1505, (później wda wileński i kanclerz w. lit.) –

2° **Jan Radziwiłł** pincerna noster w r. 1512 u Działyńskiego syn poprzedniego Mikołaja z Elżbiety Nasiłowskiej. Kotłubaj w Galeryi str. 40 z podowadu Radziwiłłów ma również o nim wiadomość że był cześnikiem lit., później był starostą żmudzkim.

(Tu przerwa znaczna, której zapełnić, jak dzisiaj niepodobna. Pod r. 1612, Żywoty bpów wileńskich ks. Osińskiego wspominają mylnie Benedykta Wojnę cześnikiem lit., który razem miał być księdzem: trudno to pogodzić (t I str. 296). Miał to być brat bpa wileńskiego Abrahama: nowa pomyłka)

3. **Aleksander Sapieha** h. lis, cześnik w r. 1621, postąpił odrazu na wdę mścisławskiego w r. 1621.

4. **Krzysztof Sapieha** h. lis, umarł tylko cześnikiem lit. 27 listopada 1637, w wieku lat 47 (Starowols. Monumenta Sarmat str. 837). patrz podczaszy lit i Mon. Kors III 91

5. **Feliks Pac** h. gozdawa, cześnik w r. 1647 (Grabow. Ojczyste spominki str. 77). Postąpił na stolnika lit. w r. 1644. –

6. **Krzysztof Potocki** h. pilawa, na Sidorze, cześnik lit w r. 1645–1646, syn Jędrzeja kasztelana kamieniec. i drugiej jego żony Katarzyny Buczackiej podkomorzanki podols., brat przyrodni Stanisława Rewery hetmana. Postąpił na podstolego w. lit. –

7. **Eustachy Kazimierz Wołłowicz** h. bogorya, sta liściański, płotelski i poseł grodzieński na sejm r. 1648, już wtedy cześnik lit. ks. Osiński w Żywotach bpów wil. wspomina go jeszcze pod r. 1650. (t II str. 15 i 17). – Syn Pawła podskarbiego lit. z Chodkiewiczówny. Niesiecki pisze o nim IX, 419, że umarł stolnikiem lit. –

8. **Jan Ferdynand Sapieha** h. lis, z Kodnia, syn Mikołaja w końcu kasztelana wileń. i Anny Wiśniowieckiej podskarbianki lit.

Władysław Dorohostajski cześnik lit. † 1654 (Monum. Kors. III 96)

umarł cześnikiem 1659 (Niesiecki VIII 272). Sta Mołczacki.–

9. **Gerhard Denhoff**, z chorążego nadw. kor. mianowany cześnikiem 3 listop. 1661 r. (Sygil. ks 3. f 294).–

10. **Jan Henryk Bokum ab Alten** generał major wojsk niemieckich koronnych i razem cześnik lit. w r. 1670 (Sygil. ks 11), podpisał elekcyę razem z żoną w Warszawie 1674 r. (Vol. leg. V, 310).

11. **Władysław Sapieha** h. lis, cześnik w r. 16... Syn Krzysztofa Krajczego lit. i sty ozmiańskiego, oraz Heleny księżniczki Sołomereckiej kasztelanki smoleńskiej, wdowy po Korycińskim, kanclerzu kor.; postąpił na krajczego lit.

12 **Mikołaj Tarło** h. topor, cześnik już w r. 1693, podpisał jako cześnik elekcyę Augusta II w r. 1697, umarł w 1703, pogrzeb odbył się w Warszawie 19 lipca t. r. (Notaty Krzysztofa Zawiszy) Syn Jana wdy sandomiers. i Anny Mikołajewny księżniczki Czartoryskiej, wdzianki wołyńskiej.

13. **Krzysztof Szczyt Niemirowicz** h. radwan, cześnik już r. 1703, bo wtedy wyznaczony królowi do boku (Niesiecki w r. 1705). Był saskim duchem (Załuski Epist. IV, 478). Amnestyonowany przez Szwedów w r. 1707. Notaty Krzysztofa Zawiszy, którego Szczyt był szwagrem. Czy nie syn Justyniana podkomorzego połockiego, o którym Niesiecki, VIII str. 321 ? Postąpił na kasztelana smoleńskiego 171...

14. **Józef Szczyt Niemirowicz** h. radwan, syn Krzysztofa tego co wyżej i Anny Zawiszanki ściankі brasławskiej, cześnik w. lit.; deputat smoleński na trybunał r. 1716, marszałek compositi judicii na trybunale lit. w 1725. Sta jasiewński. Postąpił na kasztelana mścisławskiego w r. 1740, mianowany we Wschowie (Kuryer polski r. 1740 N 186).–

15 **Ignacy Sapieha** h. lis, syn Władysława tego co wyżej i Krystyny Sanguszkówny, mianow. cześnikiem we Wschowie na radzie Senatu w czerwcu 1740 (Kuryer pols. N 186). Był wtedy tylko wdzicem brzeskim. Postąpił na podskarbiego nadw. lit. w r. 1744.–

(Niesiecki t. VIII ma „temi czasy" t.j. pod r. 1742 Cześnikiem lit. Adama Szczytta, ale nie ma dla niego tu miejsca, może Adam było to drugie imię Józefa).

16. Stanisław książę Czartoryski. Syn Józefa Koniuszego w. lit. i Teresy Denhofówny wdzianki pomorskiej, cześnik lit., postąpił na Stolnika w. lit. w maju 1742 (Sygillaty ks. 25).

17 Michał Ogiński h. brama, syn Józefa wdy trockiego i Anny z Wiśniowieckiej, cześnik w r. 1742, postąpił na pisarza pol. lit. 1748 późniejszy hetman.

18 Gerwazy Oskierko h. Murdelio, mianow. Cześnikiem r. 1748, w czerwcu z stty mozyrskiego (Kuryer pols. N 606), postąpił na Referendarza w. lit. w r. 1764.

19. Stefan Olędzki h. rawicz, mianow. w grudniu 1764 z marszałka wołkowyskiego, postąpił na Koniuszego w. lit. w r. 1765.

20 Michał Aleksander Ronikier h. gryf, na Kostoku, mianow. Cześnikiem z Generała lejtnanta i Łowczego nadw. lit. w październiku 1765, aż do r. 1772, dziedzic Załośc nad Seretem, syn podobno Piotra właściciela na Litwie. Złożył cześnikostwo w r. 1787.

21. Robert Strzemię Brzostowski z pułkownika buławy polnej i stty międzyrzeckiego, mianow. Cześnikiem w lutym 1787 (Gazeta Warsz. N 18) z ... sobie tego urzędu oddawna. Syn Józefa pisarza w. lit. i Ludwiki Sadowskiej ... słonimskiej; w rok został kasztelanem połockim 1788. —

22. Leon Nałęcz Gorski, syn Michała kasztelana żmudzkiego i Maryanny Wojniłówny, dziedzic Szafant na Żmudzi i Szypiszek w Trockiem, mianowany r. 1788; ostatni cześnik w. litewski. —

Podstolowie nadworni koronni, Subdapiferi curiae.

Ułożenie spisu podstolich koronnych i litewskich, jeszcze większe przedstawiało trudności jak ułożenie cześników. Tam cześnikostwo plątało się z podczaszostwem, tutaj nie tylko że podstolstwo plącze się ze stolnikostwem, ale jeszcze inne zachodzą do pogodzenia sprawy. W Koronie za Jagiellonów, obok podstolstwa nadwornego rozwijało się stolnikostwo nadworne, wreszcie to ostatnie nagle ustało. Władysław IV jak świadczy to w pamiętnikach swoich Kanclerz Radziwiłł, przywracając je dla swego ulubieńca Adama Kazanowskiego, tworzy nowy koronny urząd. To wskazówka czasu, w którym najwyższe dygnitarstwa nasze już wyrobiwszy się przybierać zaczęły tytuł wielkich. Stolnik wielki w hierarchii dygnitarskiej, stał wyżej od podczaszego, a niżej od kuchmistrza koronnego; tak było w ostatnich czasach Rpltej. Nie było jednakże tak dawniej, w epoce wyrabiania się urzędów, a wiemy o tem z tąd, że wiele tu widzimy nominacyj krajczych ze stolników. Krajczy zaś pod koniec bytu politycznego Rpltej, stał w hierarchii niżej od stolnika; wyższym był urzędnikiem tylko od podstolego, a od stolnika przegradzał go podczaszy. Gdybyśmy jeden tylko fakt mieli stolnika przyjmującego krajczostwo, możnaby w tem było widzieć wypadek, zbieg szczególnych okoliczności, upodobań itd; ale gdy nominacyj tych kilka, gdy są nawet stolnikowie litewscy, co idą na krajczych, (Marcyan Ogiński w r. 1665); gdy i stolnikowie byli kiedyś podstolemi, bo z podstolich dopiero szli na stolników: oczywista rzecz, że stolnikostwo stało kiedyś daleko niżej i dopiero pod koniec XVII wieku, w XVIII poszło tak wysoko. Możnaby nawet sądzić, że za Jagiellonów z podstolego zwykle szło się na stolnikostwo, tak samo jak hetmanowie polni zwykle postępowali na wielkich. Kromer w istocie w swojem opisaniu Polski stawia krajczego wyżej

a po nim zaraz umieszcza stolnika i podstolego. (Porównać Lelewela Pols. dzieje i rz. jej (IV str. 53).

Podstolstwo nadworne koronne niebyło jeszcze zbyt znakomitym urzędem za Batorego, skoro Piotr Szreniawa obok podstolstwa tego, wziął drugie ziemskie w wdztwie krakowskiem.

Litwa zawsze więcej trudności robi jak Korona w układaniu swoich spisów, bo się urabia dopiero na koronny sposób. Tutaj pierwszego podstolego mamy z czasów Zygm. Augusta na lat 10. przed uniją lubelską; dla tego i spis podstolich litewskich daleko jest mniejszy od spisu koronnych.

W Paprockiego "herbach Rycerstwa" str. 108. jest przywilej Władysława Jagiełły w tłumaczeniu polskiem, dla Piotra Szafrańca z Łuczyc, podstolego królewskiego; data widocznie tam zepsuta, ten rok 1461 przywileju źle jest podany. I w opowiadaniu historycznem o tym Szafrańcu, Paprocki dwie poplątał osoby jednego imienia i nazwiska. Dojrzał tych błędów Niesiecki t. VIII str. 505. i dla tego r. 1461 poprawił na rok 1401, ale podług nas i to mylne. Niesiecki rok poprawił ze świadków, ale gdy i jego spisy bardzo niedokładne, przekonywamy się, że i rok 1401 za lekkomyślnie przyjęty. Niesiecki np. nie uważał na to, że jeden ze świadków, Spytek wwda krak, już w r. 1399 poległ w potrzebie z Edygą. Nadto wspomniany tam w przywileju Mikołaj z Kurowa podkanclerzy i kantor gnieźnieński; otóż Mikołaj był już 1394 bpem poznańskim, a lubo to nie przeszkadzało ażeby nie miał razem prelatury w Gnieźnie przy biskupstwie, jednakże na przywileju nie ma o tem wzmianki, a przecież sam piszący przywilej nie opuściłby w nim wzmianki o swojem bpstwie. Te fakta każą nam datę tego nadania Jagiełłowego dla Piotra do roku 1391 odrzucić. Wszystkie wtedy poszlaki o świadkach będą na miejscu i dyplomat się utrzyma, który inaczej musiałby zasługiwać na podejrzenie. Przywróciwszy rok właściwy przywilejowi, przywrócimy i właściwy urząd Piotrowi.

Musi tam być pomyłka w tłumaczeniu Paprockiego, bo Niesiecki t. VIII 505 i dyplomata któreśmy czytali, wskazują nam na Piotra Szafrańca podstolego krakowskiego, nie królewskiego, to jest nie nadwornego, nie koronnego urzędnika. Piotra czytaliśmy w r. 1401 podstolim krakowskim. W Dzięgielu jest podstolim krakowskim także, r. 1396 t. I str. 540. Zaczęlibyśmy od niego szereg podstolich nadwornych, gdybyśmy mogli tu ściśle uwierzyć na słowo Paprockiemu

1. **Floryan z Pacanowa**, de Paczonow, w r. 1456 w lipcu ab. dapifer curie nostre, podstoli nadworny (Cod. dipl. Krzyż. I, 225) Niesiecki ma pod r. 1457 Floryana z Pacanowa stolnikiem krakowskim ze Statutu Łaskiego (wydanie Bobrowicza t. VII str. 232). Musi tu i tam być mowa o jednej osobie. W sierpniu tenże Floryan de Paczonow jest stolnikiem nadwornym, dapifer curie nostre (Cod. dipl. Krzyż. II, 519) Podstolstwo i stolnikostwo nadworne, plątają się tu ze stolnikostwem krakowskim

2. **Jan Żelisławski** sta prabucki, subdapifer curie nostre w r. 1570 (Metr. ks. 107 f. 553). U Niesieckiego nie ma go wcale. Żelisławscy h. Pilawa.—

3. **Piotr Szreniawa** podstoli nadworny, subdapifer curie Regni, za położone pod Stefanem Batorym zasługi, mianowany po śmierci Stanisława Garnysza podstolim ziemi krakowskiej, na sejmie koronacyjnym 1588 w Krakowie (Metr. ks. 134 f. 20) Podstolstwo koronne nie było więc wtedy niższe od ziemskiego krakowskiego. Szreniawa obadwa urzędy piastował. Zna go i Niesiecki, bo pisze o nim t. VIII 472, „Piotr Szreniawa podstoli króla Stefana, mąż rycerski, który w Moskwie i męstwo i dzielność serca na nieprzyjaciela pokazał." Niesiecki t. IV 76, wie i o Garnyszu, ale go zowie naprzód podstolim, a potem stolnikiem krakowskim.

Tu ginie ślad podstolich czysto nadwornych.

Podstolowie wielcy

4. **Stanisław Rola Niemojewski** „naprzód podstoli koron."

mówi Niesiecki t. VI, 554; podstolim był już w r. 1606. Więzień w Moskwie od r. 1608 do 1615. Wróciwszy do ojczyzny postąpił na kasztelana elbląskiego w r. 1615 (Siarczyński Obraz wieku Zygmunta III.)

5. Stanisław Poboóg Koniecpolski podstoli kor. już w r. 1615 za promocyą hetmana Żółkiewskiego, którego był zięciem; Niesiecki V 195 przywodzi konstytucyę koronne na dowód. Toż pamiętniki o Koniecpolskich Przyłęckiego str. 168. Syn Aleksandra wdy sieradzkiego i Anny Sroczyńskiej wojskównej koniecpolskiej na Podolu. Najpierwszą wzmiankę o jego podstolstwie pod dniem 26 Stycz. 1616 r. spotykamy u Moskalka: Wiadomości do dziejów polskich str. 248. Razem wtenczas sta wieluński i żarnowiecki, hetman polny kor. już r. 1620. –

6. Jan Junosza Krosnowski, sta ostrołęcki, umarł podstolim kor. 1620 (Metr. ks. 166 f. 309). Rodzony brat Mikołaja Arcbpa lwowskiego sta lipiński. Niesiecki wie o nim t. V, 387, ale roku żadnego nie kładzie.

7. Jan Mikołaj Sas Daniłowicz „z razu podstoli kor. (już w początku 1624 r.) potem podskarbi nadw., aż też i wielki koronny" (Niesiecki IV, 304). Syn Mikołaja także podskarbiego wiel. kor. i Uchańskiej wdzianki bełzkiej. Mógł zostać podstolim po Krosnowskim w r. 1620. Postąpił na podskarbię nadw. 5 grud. 1627 (Metr. 176 f. 136), po Andrzeju z Żelenia Górskim który już 1624 r. z kasztelana kamienieckiego wziął wdztwo mazowieckie.

8. Jerzy Topor Ossoliński, podstoli kor., był marszałkiem sejmu 1630 r. (Vol. leg.). Syn najmłodszy Zbigniewa wdy sandom. i Anny Firlejówny podkomorzanki krak. szwagier poprzedniego Jana Mikołaja Daniłowicza i po nim zapewne wziął podstolstwo. Przemyślny kanclerz i dux in Ossolin. Postąpił na podskarbstwo nadw. kor. 27 Kwiet. 1632. Zygmunt III mianował go tam na śmiertelnem łożu (Pam. Stan. Albr. Radziwiłła I str. 9)

9. Mikołaj Nałęcz Ostroróg mianowany podstolim kor. 10 lutego 1633 r. na sejmie koronac. Władysława IV (Pam. St. Albr. Radziw. I, 144) Niesiecki VII, 200. Vol. leg. mają go podstolim także r. 1633, V, 783 i jeszcze 1634 także V, 833). Postąpił na stolnika wiel. kor. 15 sierp. 1634. U Niesieckiego także tam był później podczaszym kor. co niepewna. Niesiecki mógł tutaj dwóch Mikołajów Ostrorogów połączyć w jedno. –

10. **Piotr Sas Daniłowicz** podstoli kor. mianow. 15 sierpn. 1634 (Pam. Albr. Stan. Radziw. I, 220). Sta krzemieniecki. Postąpił na Stolnika Koronnego w kwietniu 1636. (tamże I, 316). –

11. **Krzysztof Nałęcz Gębicki**, sta gnieźnień., dworzanin królewski, mianow. podstolim w kwietniu 1636 (Pam. Albr. St. Radziw. I, 316). Syn Jana podczaszego pozn. i Katarzyny Cieleckiej, brat rodzony trzech bpów. Tu do pogodzenia są pewne trudności: Krzysztof Gębicki, podstoli kor., mianowany jest 2 marca 1638 stolnikiem koronnym. (Metr. ks 183 f 12), a tymczasem w Pam. Radziwiłła znajdujemy t. II str 175) że w październiku 1645 tenże Krzysztof Gębicki mianowany krajczym kor. O podstolstwie jego nic nie wie Niesiecki IV, 103, ale wie że był naprzód stolnikiem a potem krajczym kor. Musiało tak być i Radziwiłł się myli, kiedy z podstolego robi krajczym Krzysztofa dopiero w r. 1645, bo w istocie już w r. 1638 nie był podstolim jak to zobaczymy zaraz. Gębicki postąpił na stolnika kor. 1638. –

12. **Piotr z Bnina Łodzia Opaliński**, dawniej podkomorzy kaliski, w r. 1638 już podstoli kor. (Niesiecki VII, 113) I Niesiecki tutaj się nie myli, bo mamy w Vol. leg. III, 938 pod r. 1638 tego Opalińskiego podstolim kor. Postąpił na stolnika koronnego. –

13 **Mikołaj Sas Daniłowicz** z Żurowa podkomorzy chełmski, mianow. podstolim kor. w paźdz. 1645 (Pam. Alb. St. Radz. II, 175) Zdaje się że podkomorstwo zatrzymał. Jako podstoli podpisał elekcyę w 1648 razem z województwem ruskiem (Vol. leg. IV 224). O podstolstwie jego pisze Niesiecki (IV, 397), wspomina przytem że Parisius in Slavia zowie tego Daniłowicza stolnikiem kor. pod r. 1659, co oczywiście jest mylne; stolnik ten wzięty za podstolego. Postąpił na podczaszego koronnego

14. **Mikołaj Sas Daniłowicz** z Żurowa podstoli wiel. kor. już w r. 1655 (Vol. leg. IV, 496). Podstoli i sta hrubieszowski w r. 1658. Syn Piotra krajczego kor. i Anny Zborowskiej kasztelanki gnieźn. Postąpił na Kasztelana chełmskiego 24 września 1658 (Sygill. I str. 37)

15. **Jan Klemens Gryff Branicki** z Ruszczy, sta chęciński, mianowany

mianow. podstolim kor. 25 wrześ. 1658 (Sygil ks 1 f 37), syn Jana pod-komorzego krak. i Anny Beaty z Waporowskich kasztelanki przemyśl. zięć hetmana Czarnieckiego, późniejszy marsz. nadw. kor. Postąpił na stolnika kor.

16 Mikołaj Sas Daniłowicz, podstoli kor., był posłem na sejm 1661 (Vol. leg IV 701). W listopadzie 1662 jeszcze podstoli, oraz sta hrubieszowski i czerwonogrodzki (Metr. ks 203 f 129). Niesiecki III 307 ma go za syna Mikołaja podstolego kor. potem podczaszego który był i podkomorzym chełmskim. Niesiecki pisze go podczaszym kor., potem wdą podolskim. Myli się: był ten Mikołaj Daniłowicz w istocie podczaszym i podkomorzym chełmskim i na tych urzędach umarł 1676, czego dowód w Sigillatach ks 13 f 1. Postąpił więc na podczaszego koronnego 166...

1644 pakt. Plater Zbiór pam. do dz. pol. IV 194

17 Feliks Kazimierz Pilawa Potocki podstoli już w r. 1665. Podstolim podpisuje intercyzę ślubną Stanisława Koniecpolskiego z Wiśniowiecką 5 lipca 1666 (Pamięt. Przyłęckiego o Koniecpolskich str 366). Sta krasnostawski, sokalski i roborycki podpisuje elekcyą Michała Korybuta r. 1669 (Vol. leg. V. 7). Syn Stanisława Rewery hetmana i Zofii Kalinowskiej generałówny ziemi podolskiej. Postąpił na wdę sieradzkiego 1669.

18. Stanisław Herakli Szreniawa Lubomirski, syn hetmana i marszałka Jerzego, oraz Konstancyi Ligęzianki kasztelanki sandom., ze sty spiskiego mianow. podstolim kor. 25 listop. 1669 (Syg 11, 67). Postąpił na marszałka nadw. kor. w 1673.

19 Hieronim z Olszowy Pruss Olszowski mianowany podstolim ze sty wieluńskiego w 1673 (przywilej bez daty na dzień i miesiąc, w Sygil ks 12 f 94). Syn Waleryana w końcu kasztelana spicymirskiego i Zofii Duninówny (Niesiecki VII, 90) i brat rodzony Andrzeja podkanclerzego, który został później prymasem. Jako podstoli oraz sta wieluński i nurzenowski podpisał elekcyą Jana III 1674. Dla honoru już po śmierci swojej na prośbę prymasa został wdą rawskim 1674; w przywileju datę ozy-

wiście wpisano przedwcześnie. Anegdotkę tę ma Załuski w swoich Epistolae historico-familiares (t I str 691).

20. Rafał Wieniawa Leszczyński, sta wschowski podstoli kor w r 1676. Jak starano się dla niego, patrz Załuskiego Epist. (t I 692) Syn Bogusława podkanclerzego kor i Anny Denhoffówny wdzianki sieradzkiej. Ojciec króla Stanisława, później podskarbi w. kor (Niesiecki IV 78) Postąpił na Stolnika kor 1677 (Metryka)

21 Stefan Grzymała Grudziński, wolmistrz, syn jedynak Jędrzeja Karola wdy pozn i Maryanny Świeżeckiej (Niesiecki V 296). Podstolim został 1677, mianowany d. 4 listopada (Metr ks. 212 f 298) Niesiecki mówi że umarł młodo, ale daty nie podaje, z Sygillat wiemy że umarł 1685 r.

22 Aleksander Rawicz Przyjemski, chorąży kaliski mianow. podstolim kor 25 paźdz 1685 (Syg ks 14/36) Niesiecki mówi że był synem Krzysztofa chorążego kaliskiego (t VII, 556) ale imienia jego nie wie. Sta ostrzyński (?) w r. 1686, umarł w r. 1694, jak świadczy d'Aleyrac.—

23. Jerzy Dominik Lubomirski h. Szreniawa. Podstolim kor walczy pod Kamieńcem już r. 1695 we wrześniu; listy do niego hetmana w. kor w Atheneum Kraszewskiego 1841 (t I str 16) Sta kazimirski, potem od 4 marca 1699 olsztyński (Sygil ks 15). Syn Jerzego hetmana i marszałka oraz drugiej jego żony Barbary Tarłówny kasztelanki wiślickiej, wdowy po Janie Daniłowiczu ście czerwonogrodzkim (Niesiecki VI 157, 167). Brat przyrodni Stanisława patrz wyżej N 18), na końcu wda krakows. Postąpił na podkomorstwo w. kor w marcu 1702 r (Sygillaty ks 15; Załuski Epist. hist. fam IV 78).—

24. Stefan z Rycht Junosza Humiecki ze stolnika podolskiego mian. podstolim kor 8 marca 1702 (Sygil ks 15) Jocher, Obraz bibl hist lit wspomina go podstolim pod r. 1704 (t III str 12). Syn Wojciecha chorążego podol i Izabelli Ugzkiej (Niesiecki IV, 394). Postąpił na wdę podolskiego w kwietniu 1706 r.—

25. **Michał Szreniawa Lubomirski**, sta perejesławski, mianow. podstolim 13 kwiet. 1706 (Sygil. w. 16). Syn Aleksandra sty sądeckiego i perejesławskiego oraz Pawłowny Sapieżanki hetmanowny lit., wdziarki wiel., wnuk Jerzego Lubomir. marszałka i hetmana. Niesiecki (VI 166) zapisuje mu wielkie pochwały. Bezżenny umarł w 1714. (Sygil. w. 18)

26. **Jan Bogusław Pomian Lubieński**, mianow. podstolim kor. z generała jazdy koronnej d. 15 marca 1714 (Sygil. w. 18 f. 21, Niesiecki VI 283). Syn Zygmunta chorążego sieradz. i Anny Opackiej wdziarki dorpackiej, brat rodzony Kazimierza bpa krak. (Monogr. Kossakows. II, 74). Szambelan królewski i podstoli w 1722 (tamże str. 77) sta oświęcimskim w 1714. Postąpił na Kaszt. sandom. w czerwcu 1728 (Sygil. 21 f. 174)

27 **Jerzy Rawicz Ożarowski** mianow. ze stolnika krakows. podstolim kor. 15 czerwca 1728 we Wschowie (Sygil. 21 f. 175). Syn Bogusława stolnika krak. i Teofili z Miszkowskich. Został Oboźnym w. kor. 20 maja 1729 (Sygil. w. 20 f. 250).

28 **Józefat Junosza Szaniawski** sta chęcińs., małogoski i augustowski, mianow. podstolim kor. 20 maja 1729 (Sygil. jak wyżej, Niesiecki VIII, 602). Syn Hieronima Kazimierza wkońcu chorążego parnawskiego i Maryanny Zaleskiej, synowiec bpa krak. Poseł sandom. na sejm 1730 i 1736, nie był stolnikiem kor., jak go czasami piszą. Umarł przed r. 1743 (Niesiecki X 418), ale mylnie, umarł albowiem 1739 (Sygillaty).

29. **Stanisław Szreniawa Lubomirski**, syn Jerzego wdy sandom. i Joanny Starzhauserówny. Sta sądecki. mianow. podstolim kor. 29 sierp. 1739, po śmierci Józefa Szaniawskiego. (Sygil. w. 26). Kandydat do tronu po śmierci Augusta III. Postąpił na wdz. bracławskiego 15 grudnia 1764 (Sygillaty w. 30 f. 5) postąpił na kijow. Kossak. Spis senat.

30. **Jacek Nałęcz Małachowski** sta piotrkowski, marsz. sejmu koron. 1764, mianow. podstolim kor. 15 grud. 1764 zaraz po sejmie (Sygil. w. 30). Syn Jana kanclerza w. kor. i Izabelli Humieckiej wdziarki podol. Postąpił na Referend. wiel. kor. w grudniu 1764 (Sygillaty)

31. **Franciszek Ksawery Korczak Branicki** sta halicki mianow. <u>podstolim kor.</u> 21 grud. 1764 r. (Sygillaty). Syn Piotra kasztelana bracławskiego i Wiktoryi Szembekówny, kasztelanki oświęcimskiej. Stą przemyślskim i generałem artyl. lit. został także w grudniu 1764 r. Urząd podstolego w dwa lata zamienił na inne dygnitarstwo, został albowiem <u>Łowczym w. kor.</u> w maju 1766 (Sygil. ks. 30) Później był hetman w. kor. —

32. **Aleksander Mateusz Borzęcki** z Kotarzewa, h. Półkozic, sta przemyślski, mianow. podstolim 13 maja 1766 (Sygil. ks. 30) Syn Franciszka podstolego w. lit. i Maryanny Pociejówny hetmanówny i wdzianki wil.; stolnikiem kor. nigdy nie był jak go niektórzy piszą, ob. Bibl. Warsz. 1848 t. II str. 15. Umarł w r. 1781. —

33. **Stanisław Kostka Piława Potocki** mianow. 25 maja 1781 po śmierci Borzęckiego (Sygil. ks. 35 f. 50) Syn Eustachego generała artyl. lit. i Maryi Kątskiej miecznikówny kor., generałówny ziem podolskich; złożył podstolstwo 1784 r.

34. **Stanisław Sołtyk** mianow. z szambelana i rotmistrza kawaleryi narodowej 25 czerwca 1784 (Sygil. 35 f. 88; Gazeta Warszaw. 1784 r. N 52 suplement) Syn Macieja kasztelana warszawskiego i Salomei z Nakwaskich kasztelanki raciąskiej, sta olsztyński, złożył podstolstwo w r. 1789. Później Senatorem był, w królestwie kongresowem)

35 **Michał Walicki** szambelan, mianowany <u>podstolim</u> 4 września 1789 r. (Sygillaty). Złożył <u>podstolstwo</u> 9 czerwca 1791 r. (Sygillaty ks. 39 f. 12)

36. **Józef Karsza**, <u>z Małkowa</u>, podstoli podolski kawaler orderu św. Stanisława, mianowany <u>podstolim w kor.</u> 9 czerwca 1791 r. a już 21 czerwca dostał order Orła białego (Sygillaty ks. 39) <u>Ostatni podstoli koronny</u>. —

Podstolowie litewscy

1. **Mikołaj Pac** h. gozdawa, podstoli we wrześniu 1559 (Turgeniew hist. Russ. monumenta t. I str. 177)

2. **Stanisław Pac** h. gozdawa; u Niesieckiego VII 220; w r. 1566 już był podstolim lit. i zarazem potem wdą witepskim; województwo już miał w r. 1566, czego dowód w Inflantach Hylzena str. 183. Został więc wdą witepskim najpewniej w r. 1566.

Niesiecki o dwóch Pacach podstolich wie: o jednym Stanisławie, a drugiego nie podaje imienia (t. VII. 221) Może o tych właśnie dwóch wzmianka u niego. Stanisław był synem Mikołaja wdy witepskiego

3. **Jędrzej Chodkiewicz** h. kościesza, syn Grzegorza hetmana w. lit. i kasztelana wileńs. z Katarzyny Wiśniowieckiej (Niesiecki III 56). Bezżenny, umarł 1575 (Pam. Jerlaczewskiego 25), zdaje mi się Niesiecki które mu żonę daje. i Monogr. Kossak. II Dopełn. VI

4. **Mikołaj Leliwa Chlebowicz**, podstoli w 1607, kiedy w czerwcu komisarzem był do rokoszanów, w sprawie królewskiej (rękopisma i Niesiecki III 33) Syn Jana wdy trockiego i Katarzyny Krotowskiej wdzianki inowrocławskiej, postąpił na wdę smoleńskiego. –

5. **Jan Hieronim Chodkiewicz** h. kościesza. Syn Hieronima kasztelana wileń. i Anny Tarłowny wdzianki lubelskiej, podstoli lit. niewiadomo kiedy (Niesiecki III 62) Monogr. Kossakow. I, 91)

6. **Piotr Wojna** h. trąby, sta wołkowyski, umarł podstolim w 1633 (Pam. Alb. Stan. Radziw. I, 148). Syn Jędrzeja krajczego lit. i Anny Kopciówny (Niesiecki IX 436)

7 **Kazimierz Tyszkiewicz** h. leliwa mianow. podstolim 10. marca 1633 r. (Pam. Albr. Stan. Radziw. I, 148). Niesiecki (IX, 178) mylnie go nazywa stolnikiem lit. Syn Piotra wdy mińskiego i księżniczki Hołowczyńskiej. Sta czeczerski w r. 1637. Postąpił na krajczego lit.

8. **Jerzy Karol Chlebowicz** h. leliwa, był podstolim w r. 1640, zięć Krzysztofa Radziwiłła hetmana wdy wil. ostatni męzki potomek

swojego domu (Pam. Al. St. Radz. II, 3) O podstolstwie jego nic nie wie Niesiecki. Syn Mikołaja kasztelana wilen. tego samego który był podstolim (patrz pod N 4) i Anny Marcelli księżniczki Koreckiej. Postąpił na wdz. smoleńskiego zdaje się w roku 1642.–

9. Kniaź Zyzemski podstoli. umarł w Kowelnie 1645. (Pam. St. Alb. Radziwiłła t. II str. 167)

10. Sapieha jakiś, dawniej oboźny lit., mianowany od kwietnia 1645. (Pam. St. Alb. Radziw., który imienia nie położył.) Mamy więc tutaj aż na dwóch Sapiehów miejsce t.j. na Aleksandra i Pawła, których nie wiemy jak uporządkować. Oboźnym mianowany był poprzednio, t.j. 14 lutego 1638 Paweł Sapieha, jak to świadczy list królewski w Kognowickim (III str. 301); czas krótki do r. 1645, więc mógł ten Paweł zostać po Zyzemskim podstolim lit. w roku 1645. Będzie to niezawodnie późniejszy hetman wdawileński. Ale gdy o podstolstwie jego z resztą żadnych nie mamy innych wskazówek, przestać na dowyżej potrzeba, że o nim może tu być mowa. Drugi nasz kandydat do podstolstwa lit. w tym czasie, jest Aleksander Sapieha, syn Mikołaja wdy witepskiego i Anny księżniczki Wiśniowieckiej, wdzianki wołyńskiej, kawaler maltański. Niesiecki (VIII 271) wspomina o jego podstolstwie, ale roku żadnego nie kładzie. Nie długo był Sapieha podstolim, bo zaraz następuje Potocki.–

11. Krzysztof Potocki h. piława, na Sidrze, podpisał jako podstoli elekcyą Jana Kazimierza, razem z wdztwem trockiem r. 1648. Z cześnika lit. został podstolim w r. 1646–1648. (patrz Bibl. Warszaw. 1860 r. lipiec str. 162), syn Jędrzeja kasztelana kamienieckiego i drugiej jego żony Katarzyny Buczackiej podkomorzanki podolskiej. Monografie Kossak. II, 178 mylnie go jeszcze r. 1661 zwą podstolim. Niesiecki znowu t. VIII 448. mylnie powiada że podstolim został z krajczego lit. bo właśnie działo się na odwrot: postąpił na krajczego litewskiego, którym już był r. 1658.–

(Mylnie kładą niektórzy tutaj pod r. 1649 do 1650 podstolim Wincentego Gosiewskiego; naprzód nie ma tu dla niego miejsca, a potem był Gosiewski stolnikiem lit. nie zaś podstolim).–

12. Jan Pac h. gozdawa, podstoli około tegoż czasa. Niesiecki mówi (VII. 228) że od r. 1648 długo się z Kozakami uganiał, znosząc po za Dnieprem burzące się chłopstwo. Musiał być podstolim po Krzysztofie Potockim. Syn Samuela chorążego litew. i Petroneli Tryzmianki podskarbianki lit. —

13. Marcyan Aleksander Ogiński h. brama, podstoli w. lit. już w r. 1661 (Vol. leg IV, 790). Syn Aleksandra kasztelana trockiego i drugiej jego żony Katarzyny Połubińskiej wdzianki parnawskiej. Niesiecki pisze (VIII, 52) że był wprzódy cześnikiem; jeżeli tak było, opuściliśmy w spisie cześników, a szedłby tam po Janie Ferdynandzie Sapieżce zmarłym w r. 1659. Postąpił na Stolnika lit. r. 1661–1663. (późniejszy kanclerz w. lit. —

14. N. Szwykowski h. ogończyk, zięć Mikołaja Ginwiłła Korwin Piotrowskiego, kuchmistrza lit. (Niesiec. VIII 647, Konnotat. [illegible])

15 Kazimierz Władysław Sapieha h. lis, podstoli. Daty nie mamy. Syn Jana pisarza poln. kor., a przed śmiercią hetmana poln. lit. i Konstancyi Herburtówny, kasztelanki kamienieckiej (Niesiecki VIII 247). Postąpił na stolnika lit. w r. 16.... (późniejszy woda trocki).

16. Leon Kazimierz Ogiński h. brama, jako podstoli lit. i sta[rosta] mścisławski podpisał elekcyą 1697 (vol. leg V). Syn Jana wdy połockiego i pierwszej jego żony Siemiaszkówny (Niesiecki VII 56) zowie go tylko Leonem. Jeden z przywódców konfederacyi przeciw Sapiehom, skąd posłany z Ludwikiem Pociejem przez szlachtę do Warszawy, w drodze ciężko poraniony przez Sapiehów w r. 1699, umarł z tych ran i suchot we Wrześniu 1700 (Pamiętn. Kapit. Zawiszy)

17 Michał pilawa Potocki, jako podstoli lit. wyznaczony królowi do boku z sejmu lubels. w 1703. Niesiecki wie o tem. (VII 418) Korsak Mowego. II 221 powtarza tylko Niesieckiego.

18. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł h. trąby, mianowany podstolim r. 1711 (Kołłubaj Galerya Niesw. 422), urodził się w Białej 14 Sierp. 1695, miał więc lat 16, kiedy wziął podstolstwo. Syn

Karola Stanisława kanclerza w. lit. i Anny Sanguszkowny. Umarł w Białej 2 czerwca 1715, pochowany także u Reformatów. (Kołłątaj także; jest u niego ten Radziwiłł Mikołajem XVI.)

19. **Jan Tarło** h. topor, podstoli już w r. 1716. Niesiecki (IX, 23) mylnie go nazywa podstolim kor. Syn Stanisława wdy lubelskiego i drugiej jego żony Teresy Duninówny Borkowskiej, kasztelanki połanieckiej. Sta grabowiecki, potem od 1717 generał lejtnant. Postąpił na wdę lubelskiego r. 1719 (Sigillaty ks 19)

20. **Książę Fryderyk Michał Czartoryski**, syn Kazimierza w końcu kasztelana wileńs. i Izabelli Morsztynówny podskarbianki kor. W rękopiśmie ks. Bagińskiego str 67. nazwany jest podstolim kor, ale mylnie, tak samo i w gazecie Warszawskiej z r. 1775 N 65. Narodzony 27 Kwiet. 1696, postąpił na kasztelana wileńs 1722. (Późniejszy kanclerz lit.)

21. **Kazimierz Ogiński** h. brama, syn Grzegorza hetmana w. lit., sty żmudzkiego i Teofili Czartoryskiej podkomorzanki krakowskiej, wdowy po Jerzym Krasickim, stolniku przemyskim (Niesiecki (VII, 53). Synowiec zatem Leona Ogińskiego podstolego zranionego przez Sapiehów (patrz wyżej N 16). Podstolim lit. wspomina go Teka podoskiego pod r. 1724 (III str 9). Umarł w październiku 1727 (gazety pisane). Życie Humieckiego wdy podol.)

22. **Antoni Michał Pilawa Potocki** na Siemiatyczach, syn Aleksandra wdy smoleńs. i Teresy Tarłówny kasztelanki zawichostskiej, podstoli już w r. 1731, kiedy posłował do Moskwy dla powinszowania Annie Iwanównie wstąpienia na tron, jako blizki jej krewny. Został wdą bełzkim 1732 14 lipca w lipcu. (Sig 22 f 196) spis senat. w Kal. Konar.

23. **Franciszek Półkozic Borzęcki**, sta żydaczewski mianowany podstolim w lipcu 1732. Syn Antoniego podkomorzego przemyskiego, ojciec Aleksandra podstolego kor. (wyżej N 37) Wspomina o nim Krasicki i Wielądek w Niesieckim (II 256). Dygnitarzem litewskim został, bo się ożenił z Pociejówną hetmanówną litewską; umarł 1743.—

24. Józef Szreniawa Lubomirski, podstoli w. lit., sta sandecki. Syn Jerzego wdy sandomierskiego i Joanny Starzhauserówny, brat podstolego koronnego Stanisława; umarł w sierpniu 1755 (Kuryer polski N9).

25. Jan Krzywda Rzewuski, mianow. podstolim w 1756 (Kuryer pols. N180). Syn Michała wówczas wdy podol. i drugiej jego żony Franciszki Cetnerówny wdzianki smoleńs. umarł w 1759 (Kuryer polski N39).

26. Stanisław Krzywda Rzewuski sta chełmski mianowany podstolim we wrześniu 1759. Syn Wacława wówczas hetmana w. kor., kasztelana krak. i Anny Lubomirskiej, zięć księcia hetmana Rybeńki Radziwiłła, szwagier księcia Panie Kochanku. Postąpił na chorążego wiel. litewskiego 1760 r. —

27 Ignacy Pac h. gozdawa, sta chwejdański, generał inspektor wojsk lit., mianowany podstolim w r. 1760, umarł w listopadzie 1765.

28. Ignacy Scypion herbu swego nazwiska, mianowany w grudniu 1765 (Wiadomości Warszawskie t. 1. N95). Syn Józefa sty lidzkiego i Wereny Firlejówny kasztelanki kamienieckiej ostatniej z domu. Sam sta lidzki i boreiański umarł w drodze do Warszawy w r. 1791, mając lat 59. —

29. Stanisław Grzegorz Worcell szambelan i rotmistrz kawaleryi narodowej, został podstolim w r. 1791. Syn Stanisława kasztelana halickiego i ostatni podstoli wielki litewski. —